

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	4
1.1. Місце та роль партнерської взаємодії держави та бізнесу.....	4
1.2. Теоретичні передумови розгляду державно-приватного партнерства як інструменту інвестиційної підтримки реалізації державних програм соціально- економічного розвитку в Україні	8
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	11
2.1. Аналіз впливу чинників макросередовища на розвиток державно-приватного партнерства в Україні	11
2. 2. Секторальний аналіз реалізації проектів ДПП в Україні.....	20
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	23
3.1. Організаційний підхід до формування державної політики з підтримки розвитку державно-приватного партнерства в Україні	23
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	29
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Відносно новим інструментом стимулювання економічного розвитку серед країн, що розвиваються, є державно-приватне партнерство (далі - ДПП). Наголошується, що такий тип партнерської взаємодії держави і бізнесу може забезпечити підвищення ефективності управління, залучення інвестицій, впровадження інноваційних рішень та технологій, а також розподілить підприємницькі та інвестиційні ризики між партнерами.

Вивченню наукових проблем, пов'язаних з розвитком ДПП приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Дж. Блондел, О. Бойко, Н. Бондар, В. Варнавський, М. Вілісов, Л. Гриценко, Б. Данилишин, Т. Єфименко, І. Запатріна, О. Пильтяй, О. Попов, С. Підгаєць, В. Тищенко, Н. Філіпова, Є. Черевиков та інші. Втім постає питання про подальший розвиток теоретичних та практичних положень щодо удосконалення ДПП як інструменту розвитку національної економіки.

Мета наукової роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення ДПП як механізму реалізації державних програм соціально-економічного розвитку країни.

Об'єктом дослідження є процеси партнерської взаємодії держави та бізнесу в ході реалізації державної політики розвитку національної економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти визначення державно-приватного партнерства як інструменту реалізації державної політики розвитку національної економіки.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі, нормативно-правові акти, що регламентують діяльність органів виконавчої влади різних рівнів щодо регулювання та адміністрування реалізації ДПП в Україні та ЄС; вітчизняна і зарубіжна наукова література, статистичні дані Державної служби статистики України, Програми розвитку ДПП в Україні USAID, Всесвітнього банку.

Наукова новизна роботи полягає у розвитку практичних рекомендацій щодо удосконалення державно-приватного партнерства як механізму розвитку

національної економіки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

1.1. Місце та роль партнерської взаємодії держави та бізнесу

Перспективи розвитку національної економіки України визначально залежать від низки чинників макроекономічного середовища всередині країни та ефективності зовнішньоекономічних зв'язків. За підсумками 2017 року основними загрозами макроекономічної стабільності України залишаються такі:

1. Слабке економічне зростання через незавершеність структурних реформ, що виступає вагомим чинником посилення недовіри з боку інвесторів. У 2017 році ВВП зріс на 2,5 % (після 2,3 % у 2016 році), що є недостатнім з огляду на те, що за період 2014-2015 рр. ВВП було скорочено на 16% [64]. У структурі розподіленого ВВП, на початку 2017 року спостерігалася тенденція значного зростання фіксованих інвестицій, яке склало 18,2 %, однак у другому півріччі швидкість відновлення сповільнилась. Щодо ситуації із прямими іноземними інвестиціями, показники залишаються низькими (2,1 % ВВП у 2017 році) у зрівнянні в середньому з 5% до кризи. Окрім низки макроекономічних ризиків, негативний вплив на загальний інвестиційний клімат в країні справляють повільні темпи ключових реформ та трансформацій узгоджених з МВФ, а також невизначеність, пов'язана із виборами 2019-го року.

2. Значний рівень державного та гарантованого державою боргу, що у 2017 році склав 72,2 % ВВП. Дана тенденція значно ускладнює становище країни, зважаючи на те, що дефіцит бюджету залишився майже незмінним і відповідав цільовому показнику в 2,3% ВВП. В той час як витрати зросли на 11,7%, досягнувши 41,5% ВВП. Це обумовлено зокрема підвищенням заробітних плат вчителям і лікарям на 40% та збільшенням витрат на соціальні програми.

Слід зазначити, що за прогнозами Світового банку, у 2018 та 2019 рр. перед Україною стоять значні фіскальні виклики і потреби у фінансуванні, що вимагає мобілізації відповідного міжнародного фінансування для підтримки макроекономічної стабільності. Цільові показники загального дефіциту державного бюджету плануються на рівні 2,5% ВВП у 2018 році та 2,7% у 2019 році. Потреби у фінансуванні дефіциту бюджету та погашенні боргу (в тому числі внутрішнього) у перерахунку на долари оцінюються у 18 млрд. у 2018 та 2019 роках (7,3% ВВП на рік), з яких близько 8 млрд дол. США можуть бути профінансовані із зовнішніх джерел, а решти - на внутрішньому ринку. Для того, щоб отримати необхідне зовнішнє фінансування від єврооблігацій та міжнародних організацій, дуже важливо завершити ключові реформи, що очікують на розгляд, для четвертого огляду програми МВФ до літа 2018 року.

3. Нестабільність національної грошової одиниці в умовах високої зовнішньоекономічної залежності.

4. Дефіцит поточного платіжного балансу залишився у 2017 році на рівні 3,5% ВВП, не зважаючи на покращення умов торгівлі. Це обумовлено збільшенням імпорту товарів на 27%, тоді як експорт товарів зріс тільки на 18%, при чому здебільш за рахунок зниження цін на сировинні товари.

5. Деіндустріалізація та закріплення низькотехнологічної структури економіки. Технологічна відсталість та консервація низькотехнологічної структури виробництва свідчать про кризу вітчизняної промислової політики. Це обмежує перспективи росту національної економіки та ослаблює економічну безпеку держави в умовах переходу світової економіки на новий технологічний рівень і реалізації в країнах ЄС програми четвертої промислової революції, заснованої на стандартах цифрової економіки, нових параметрах продуктивності та ресурсної ефективності.

6. Недостатня інвестиційна активність для необхідного країні різкого економічного підйому. Неприятливий інвестиційний клімат, посилений зовнішньою агресією, обмежив можливості нарощення іноземних інвестицій у країну. В той час як, капітальні інвестиції в Україні в січні-березні 2018 року зросли на 37,4% в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, що становить

89 млрд грн за I квартал 2018 року, джерелом їх фінансування залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 76,2% загального обсягу [1]. Більшу частку освоєно в машини, обладнання та транспортні засоби (49,3%), в будівлі та споруди - 38,2% всіх інвестицій.

Плани Уряду України щодо відновлення економіки та подолання кризових явищ в країні обумовлюють перегляд місця і ролі держави у функціонуванні ринкової системи та економічних відносин, зокрема її ступеня втручання в ринкові процеси. За таких умов приватний сектор набуває нового статусу, посідаючи рівноправне місце з державним сектором економіки.

Міжнародний досвід показує, що саме співпраця держави та бізнесу виступає ключовим чинником успіху розвитку національної економіки. Інтеграція інтересів, узгодженість цілей в економічному партнерстві забезпечує баланс взаємозв'язків та ефективне функціонування системи в цілому.

Практичний досвід різних країн з впровадження партнерської форми господарювання дозволив виділити та узагальнити базові принципи, на яких повинні засновуватися партнерські відносини між державою та бізнесом (Додаток А, табл. А.1) [2].

Розвиток партнерської взаємодії держави і бізнесу в Україні свідчить про те, що ринкова економіка набуває якісно нових рис, наближаючись до змішаного типу. Значне посилення ролі партнерства в сучасній змішаній економіці, спричинено низкою фундаментальних чинників, що представлені у табл. А.2 (додаток А).

Зважаючи на те, що для України партнерська взаємодія держави та бізнесу є відносно новою формою господарювання в економіці і на практиці поширена у формі державно-приватного партнерства (далі - ДПП), рівень нормативно-правового забезпечення ДПП можна оцінити як низький. Отже, інституційна форма ДПП в Україні вимагає розвитку теорії та практики державного регулювання з огляду на особливості партнерства держави та бізнесу. Беручи до уваги те, що держава має цілу низку «чистих» інструментів державного регулювання, ДПП слід відрізнити від таких інструментів як державне кредитування, субсидування приватного сектору, державні закупівлі,

податкова та митні пільги тощо.

В останні роки питання запровадження інституту ДПП знайшло своє місце серед пріоритетів урядових стратегічних програм розвитку як альтернативний спосіб відновлення та модернізації національної економіки. Міжнародні агенції з технічної допомоги, зокрема USIAD в Україні, що є ініціатором «Програми розвитку ДПП в Україні», у своїх дослідженнях також підкреслюють важливість ДПП як «...нового інструменту державного регулювання, що сприяє економічному розвитку» [3, с.4].

Під час формування партнерської форми господарювання в економіці, державний та ринковий (приватний) сектори економіки трансформуються, утворюючи граничні форми - квазідержавний та квазіринковий сектори змішаної економіки, що призводить до виникнення мультисекторних ефектів або гетерогенних.

Спираючись на результати дослідження базисних теорій ДПП слід наголосити на необхідності визначення раціонального співвідношення між державою та приватним сектором, що зображено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Раціональне співвідношення між партнерами ДПП

Рис. 1.1 підкреслює важливість гармонійного поєднання інтересів та зусиль двох партнерів, державного та приватного (ринкового) секторів, для забезпечення розвитку національної економіки та подолання кризових явищ.

За результатами дослідження місця та ролі партнерської взаємодії держави та бізнесу при реалізації державної політики розвитку національної економіки можна виділити наступні особливості: сучасна економіка, що перебуває у депресивному стані, вимагає активізації співпраці державного та приватного секторів економіки; аналіз фундаментальних чинників посилення значення партнерських форм господарювання в економіці доводять, що партнерська взаємодія держави та бізнесу є ефективним інструментом розвитку економіки; базисні теорії ДПП є взаємодоповнюючими та продовжують розширюватися по мірі розвитку ДПП.

1.2. Теоретичні передумови розгляду державно-приватного партнерства як інструменту реалізації державних програм соціально- економічного розвитку в Україні

Залучення державою приватного партнера до реалізації державних програм соціально-економічного розвитку є одночасно причиною та наслідком якісно іншого етапу соціально-економічних відносин, а саме, пошуку нових інструментів інвестиційної підтримки розвитку національної економіки.

Основною метою програми соціального і економічного розвитку в Україні є забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни на основі комплексного використання наявних ресурсів, нарощення виробничого потенціалу, залучення інвестицій в економіку, втілення антикризових заходів та створення сприятливих умов для проживання населення країни [4].

Відповідно до цілей та завдань Концепції Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 березня 2011 р. № 219-р, ДПП визначено одим із шляхів створення сприятливих умов для провадження підприємницької діяльності. Так, в Концепції цієї Програми наголошено на необхідності «...налагодження державно-приватного партнерства та створення ефективних стимулів для інвесторів, зокрема, щодо розвитку високотехнологічних виробництв і впровадження енергоефективних

технологій» [5].

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (Стратегії 2020), затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 6.08.2014 р. №385, серед операційних цілей з підвищення конкурентоспроможності регіонів визначено підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів через підтримку інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку, що передбачає «...розвиток державно-приватного партнерства шляхом посилення взаємодії в системі «органи місцевого самоврядування - бізнес - територіальна громада» [6].

З огляду на те, що ДПП є складним механізмом взаємодії двох партнерів, держави та бізнесу, охоплює багато сфер, переслідує багато цілей, спрямованих на різні масштаби, реалізується через різні організаційні форми, прийти до чіткого та узгодженого визначення поняття ДПП, яке б відображало його специфіку та багатоаспектність, дуже складно. В науці існує багато різних поглядів щодо визначення дефініції ДПП. Це зумовило появу наукової дискусії з приводу того, чи існує потреба у єдиному, універсальному визначенні поняття ДПП. Нами пропонується розвинути дослідження підходів щодо визначення поняття ДПП, виокремивши різні аспекти партнерства, що згадуються різними науковцями та фахівцями з ДПП (Додаток А, табл. А. 3).

Окрім наведених у табл. А.3 підходів для визначення змісту поняття «ДПП», доцільно запропонувати застосування ще одного підходу - партисипативного. Партисипативний підхід походить від одного із сучасних методів управління, а саме партисипативного управління, запозиченого із зарубіжної теорії менеджменту.

Пропонується застосування партисипативного підходу управління у сфері ДПП на практиці. Залучення третьої сторони, а саме населення або інститутів громадянського суспільства, до партнерства між публічним та приватним секторами економіки забезпечить підвищення якості управлінських рішень. Більш того використання синергійного потенціалу кооперації трьох сторін на умовах партнерства дозволить враховувати інтереси громадян та, як наслідок,

збільшити соціально-економічний ефект від проектів ДПП; зменшити корупціогенні чинники під час реалізації проектів ДПП; стимулюватиме прозорість органів державної влади.

Спираючись на узагальнені підходи до визначення ДПП, що використовують різні науковці та фахівці (табл. А.3) та запропонований партисипативний підхід, сформульовано наступне визначення терміна «державно- приватне партнерство»: ДПП - це партнерська форма взаємодії держави та бізнесу спрямована на розвиток національної економіки через інвестиційну підтримку реалізації державних програм соціально-економічного розвитку, в якій суспільство може відігравати не тільки роль бенефіціара, а й учасника або незалежного наглядача на партисипативних засадах з метою подолання корупціогенних чинників.

Отже, проаналізовані теоретичні та практичні передумови розгляду ДПП як інструменту розвитку національної економіки, що реалізується шляхом інвестиційної підтримки державних програм соціально-економічного розвитку та використання ряду можливостей, що відкриваються перед учасниками-сторонами партнерства, свідчать про необхідність трансформації інституційного середовища ДПП на партисипативних засадах з метою удосконалення державної політики у цій сфері та забезпечення ефективного впровадження проектів ДПП.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз впливу чинників макросередовища на розвиток державно-приватного партнерства в Україні

З огляду на зростаючу зацікавленість уряду України до практики залучення приватного партнера до реалізації суспільно значущих проектів у різних галузях, доцільним видається аналіз чинників макросередовища, що впливають на розвиток ДПП. Це дозволить оцінити можливості і загрози, що постають на шляху до впровадження партнерської взаємодії держави і бізнесу та слугуватиме основою при визначенні напрямів удосконалення державної політики з підтримки розвитку ДПП.

За даними Мінрегіонбуду України місцевими органами виконавчої влади визначено 321 об'єкти комунальної власності, щодо яких виявлено зацікавленість в реалізації проектів на засадах ДПП. Найбільша зацікавленість в проектах ДПП - в таких сферах: збір, очищення та розподілення води (103); виробництво, транспортування і постачання тепла (47); оброблення відходів (32); туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт (32); управління нерухомістю (10); виробництво, розподілення та постачання електроенергії (4) [7]. Міністерство інфраструктури України в свою чергу ініціює опрацювання пілотних проектів у транспортній галузі щодо передачі в концесію наступних державних підприємств: «Херсонський морський торговельний порт», стивідорна компанія «Ольвія».

В основу даного аналізу покладено наступні завдання: вивчення ступеня впливу чинників макросередовища на розвиток ДПП в Україні; дослідження характеру впливу кожного чинника на реалізацію ДПП; визначення рівня готовності України до застосування механізмів ДПП згідно з чинниками макросередовища, що гальмують або активізують розвиток ДПП у країні.

Не зважаючи, на прийнятий у 2010 році Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI, досвід реалізації проектів на умовах ДПП в Україні доволі незначний. Експерти з питань ДПП виділяють цілу низку проблем, що гальмують розвиток такого партнерства.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що це обумовлено рядом чинників, а саме: політична нестабільність; непривабливий інвестиційний клімат; недосконале нормативно-правове регулювання у сфері інвестиційної та регуляторної діяльності, а також податкового законодавства; слабкість механізмів гарантування публічною владою виконання взятих на себе зобов'язань; необхідність врегулювання питання бюджетної підтримки ДПП проектів як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні; низький рівень довіри громадян до органів державної влади та їхньої обізнаності щодо переваг реалізації інвестиційних проектів на засадах ДПП; відсутність «історій успіху» у сфері ДПП; відсутність фахівців з питань ДПП достатньо високого рівня, зокрема, зі сторони державного партнера; високі витрати на етапі підготовки проекту (витрати на розробку ТЕО, оплату консультантів, юристів, аудиторів, проведення конкурсу та укладення договору); недосконалість методології оцінювання ефективності проектів, забезпечення прозорого механізму проведення конкурсів на участь у ДПП; тривалість строків реалізації проектів ДПП та неможливість урахувати при укладенні договору про ДПП всі ризики; недосконалість інституційного середовища [8, 9, 10, 11].

Розглядаючи ДПП як ефективний інструмент інвестиційної підтримки реалізації державних програм соціально-економічного розвитку країни, доцільно підкреслити, що суттєвий вплив на становлення інституту партнерства держави і бізнесу має міжнародний рейтинг країни, складений на основі низки індексів.

Не зважаючи на незначне покращення за деякими показниками, що відбулося за останні декілька років, рейтинги України суттєво не змінилися, що робить її рівень конкурентоспроможності на міжнародному ринку низьким. Це в свою чергу також пояснює відсутність досвіду у реалізації ДПП проектів, а також низку складнощів, що виникають на шляху становлення та розвитку

ДПП в Україні. Розглянемо більш детально деякі з найбільш відомих міжнародних рейтингів.

Пропонуємо структурувати рейтинги, розділивши за тематичними блоками, а саме: економічний (Doing Business, Global Competitiveness, Index of Economic Freedom, Legatum Prosperity Index); суспільного розвитку (Social Progress Index, Global Peace Index, The Good Country Index); корумпованості системи (Corruption Perception Index, The Open Budget Survey, Global Open Data Index); освіти та інновацій (The Global Innovation Index, Human Development Index, KOF Index of Globalization).

Аналіз показників, що відображають економічні позиції України, вказує як на позитивні для країни зрушення, так і на наявність «вузьких місць». Розглянемо рейтинг Doing Business - рейтинг групи Світового Банку, який вимірює легкість ведення бізнесу на основі 11 індикаторів. За даними рейтингу Doing Business - 2017, Україна піднялася на 3 пункти - до 80-го з 83-го. У 2018 році посіла 76 місце із 190 країн [12].

Індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) - рейтинг Світового економічного форуму (World Economic Forum), який оцінює інституції, практики та фактори, що визначають рівень продуктивності країни. За даними Звіту із глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 рр. Україна піднялася на 4 позиції у порівнянні із попереднім показником (85 місце), посівши 81 місце із 137 країн [13]. Тим не менш, рейтинг України для іноземних інвесторів залишається не привабливим з огляду на дію низки чинників. Фахівці Світового економічного форуму у дослідженні Executive Opinion Survey 2017 визначили найбільш проблемні чинники для ведення бізнесу, проранжувавши їх за ступенем впливу, табл. 2.1 [13].

Якщо розглядати Індекс конкурентоспроможності більш детально, а саме деякі із пулів, що його формують, зокрема: пул №1 - «Ефективність інституцій», пул №3 - «Макроекономічне середовище», пул №8 - «Розвиток фінансового ринку», можна зробити висновок, що умови для реалізації масштабних проектів ДПП в Україні поки залишаються несприятливими. Про це свідчать низькі оцінки таких важливих складових пулу №1, як ефективність

державних витрат (113), рівень захисту інвесторів (66), ефективність нормативно-правової бази при вирішенні суперечок (116); пулу №3: інфляція (129), кредитний рейтинг країни¹²³), державний борг (112), валові національні заощадження (88), баланс державного бюджету (53); пулу №8: надійність банків (135), легкість доступу до кредитів (103) [13].

Таблиця 2.1

Чинники найбільш негативного впливу на ведення бізнесу в Україні (2018 р.)

№	Чинники	Рейтинг чинників за експертною оцінкою фахівців WEF
1	Інфляція	16,3
2	Корупція	13,9
3	Політична нестабільність	12,1
4	Податкові ставки	9,7
5	Податкове регулювання	9,4
6	Нестабільність уряду/перевороти	8,9
7	Доступ до фінансування	7,0
8	Неефективність державних інституцій спричинена бюрократичними процесами	6,9
9	Валютне регулювання	4,3
10	Недостатньо освічена робоча сила	2,5
11	Низький рівень робочої етики державних службовців	1,9
12	Недостатній потенціал для інновацій	1,8
13	Обмежувальна політика у трудовому законодавстві	1,7
14	Недостатній рівень забезпечення інфраструктурою	1,4
15	Злочинність та крадіжки	1,2
16	Погане здоров'я суспільства	1,0

Наступний міжнародний показник, що пропонується розглянути - Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) - рейтинг the Heritage Foundation та the Wall Street Journal стосовно економічних свобод. Даний Індекс розраховується на підставі 12 показників, згрупованих в чотири широкі категорії, або базиси економічної свободи: верховенство права (захист прав власності, ефективність судової системи, урядова сумлінність); обмеження уряду (податковий тягар, державні витрати, фіскальне здоров'я); регуляторна ефективність (свобода бізнесу, свобода ринку праці, монетарна свобода); відкритість ринків (свобода торгівлі, свобода інвестицій, фінансова свобода) [14].

У 2018 році Україна зайняла 150-ту позицію у рейтингу з 180. Індекс України було оцінено в 51,9 бали із 100 можливих (чим вищий бал, тим вищий

ступінь свободи в країні), що відповідає статусу "переважно невільна" країна за станом економічної свободи. Україна оцінена останньою серед 44 країн Європи, а її бал нижчий середніх регіонального та світового показників [14]. Водночас, за минулий рік Індекс економічної свободи України виріс на 3,8 пункти, що відбулося завдяки позитивним змінам у 8 з 12 показників. Три показники України оцінені гірше, ніж минулого року - право власності, урядова сумлінність та свобода торгівлі.

Важливим міжнародним показником, що досліджує економічні процеси та визначає місце країни у глобальному рейтингу, є Індекс процвітання країни (Legatum Prosperity Index). Даний показник включає в себе наступні фактори: якість економіки, бізнес середовище, управління, освіта, здоров'я, безпека, особисті свободи, соціальний капітал, довкілля.

Україна у 2017 році зайняла 112 місце із 149-ти країн. Динаміку показників України за рейтингом Індексу процвітання країн за 2007-2017 року наведено у табл. 2.2 [15].

Таблиця 2.2

Динаміка показників України за рейтингом Індексу процвітання країн, (2007-2017 рр.) [15]

Роки рейтингів	Місце країни у загальному рейтингу	Складові Індексу процвітання країн								
		Економіка	Бізнес середовище	Управління	Освіта	Здоров'я	Безпека	Особисті свободи	Соціальний капітал	Довкілля
2017 рік	112	84	102	130	48	135	135	95	115	108
2016 рік	107	88	97	128	45	111	134	93	135	112
2015 рік	107	88	97	128	45	111	132	91	135	112
2014 рік	102	77	101	124	39	110	118	86	128	110
2013 рік	97	77	106	127	45	111	69	89	137	115
2012 рік	97	87	97	119	43	110	86	90	125	117
2011 рік	100	76	99	129	45	121	80	90	118	119
2010 рік	103	76	96	117	51	129	76	92	115	120
2009 рік	104	75	120	122	60	113	83	81	144	119
2008 рік	95	73	113	115	49	103	82	82	141	119
2007 рік	95	67	108	113	47	98	103	76	141	129

У загальному рейтингу показника процвітання Україна впала на 5 позицій з 107 до 112 у порівнянні з минулим роком. Зазначимо, що Індекс процвітання почали розраховувати із 2006 року, за цей час Україна спустилася вниз за рейтингом на 17 позицій.

Як можна побачити у табл.2.2 найнижчі оцінки у 2017 році отримали три напрями, що впливають на загальний рівень процвітання країни, це - безпека (135), здоров'я (135) та управління (130).

Таким чином, аналіз економічного блоку міжнародних рейтингів, що включає показник легкості ведення бізнесу (Doing Business), індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) та індекс процвітання країни (Legatum Prosperity Index), показав, що, не зважаючи на деякі зрушення у позитивному напрямку, позиції України на міжнародній арені залишаються низькими та не привабливими для побудови відносин із стратегічно важливими партнерами. Значної уваги потребують рівень економічного процвітання, управління, захист прав власності, рівень корупції, питання стосовно державних видатків, інвестиційних та фінансових свобод. Вкрай необхідною є робота над питаннями щодо розвитку інституційного середовища, покращення якості державних інституцій, забезпечення політичної стабільності. Результати України у міжнародних рейтингах збігаються з висновками багатьох аналітиків, що економічні реформи в країні відбуваються занадто повільно. Розглянута сукупність економічних чинників безперечно має значний вплив на процес розвитку ДПП в Україні.

У контексті необхідності розвитку ДПП та з метою забезпечення гармонійного поєднання інтересів держави і бізнесу на партнерських засадах, представникам бізнесу, державної влади, центральної і місцевого самоврядування, доцільним є ґрунтовне вивчення показників та оцінок країни у міжнародних рейтингах з економіки, що впливають на розвиток ДПП, встановлення діалогу з проблемних питань та спільне визначення пріоритетів розвитку.

Не менш важливими є оцінки країни у міжнародних рейтингах з питань

суспільного розвитку (Social Progress Index, Global Peace Index, The Good Country Index). Ґрунтовний аналіз показників суспільного розвитку України наведений у Додатку Б.

Проаналізувавши індекси, що вказують на рейтинг України у глобальному вимірі з питань економічного стану та суспільного розвитку, пропонуємо розглянути не менш важливий блок для розвитку ДПП - рейтинги з оцінки корумпованості системи: Corruption Perception Index, The Open Budget Survey, Global Open Data Index.

Індекс оцінює кожену країну від 0 до 100, виходячи із середнього показника відповідей на 109 запитань, які оцінюють загальну доступність бюджетної інформації. Оцінка Індeksu у країні відображає своєчасність та повноту публічно доступної інформації про бюджет з восьми ключових бюджетних документів.

Так, Індекс відкритості бюджету України у 2017 році склав 54 бали із 100, що віднесло Україну до категорії країн, що надають обмежену кількість бюджетної інформації. Для порівняння у 2008 році - 55, у 2010 році - 62, у 2012 році - 54, у 2015 році - 46 балів. Детальний аналіз показників Індeksu 2017 року показав наступні результати: рівень залучення громадськості в Україні нараховує 30 балів; рівень контролю з боку органів законодавчої влади та вищого органу фінансового контролю та аудиту - 83; рівень контролю з боку органів законодавчої влади - 86; рівень контролю з боку вищого органу фінансового контролю та аудиту - 78; присутність незалежного фінансового інституту - відсутній [16, с.57].

Ще один із вагомих показників з оцінки корумпованості країни - Global Open Data Index - рейтинг міжнародної некомерційної організації Open Knowledge, який забезпечує найбільш повне розуміння глобального стану щодо прозорості та доступу до інформації.

Даний Індекс підтверджує не привабливе для іноземних інвесторів становище України. До 2015 року України не було взагалі в рейтингу Global Open Data Index. З одного боку 54 місце із 134 країн світу в 2015 році є непоганим стартом, але це складає всього 10% відкритих даних, за оцінками

дослідників організації Open Knowledge.

Звернемо увагу на те, що даний Індекс є показником комплексним і включає низку параметрів. Розглянемо їх більш детально із наведенням результатів України за 2015 та 2016 роки, табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Результати розподілу параметрів Глобального індексу відкритих даних України, 2015- 2016 рр. [17]

Параметри Індексу	Результати розподілу за 2016 рік, %	Результати розподілу за 2015 рік, %
Державний бюджет	100	10
Національні закони	100	45
Реєстр підприємств	100	25
Закупівлі	85	45
Законопроекти	85	45
Національна статистика	80	75
Адміністративні кордони	45	-
Прогноз погоди	45	45
Результати виборів	45	45
Якість повітря	30	-
Національні карти	0	0
Дані про місцезнаходження	0	45
Якість води	0	5
Державні витрати	0	45
Земельна власність	-	60

Як можна побачити із таблиці 2.3 у 2016 році Україна почала вести більш прозору політику щодо надання інформації про державний бюджет, але разом з тим найменший відсоток має надання інформації щодо державних витрат, що негативно впливає на розвиток ДПП, як зазначалося в дисертаційній роботі раніше.

Наступний блок, що чинить вплив на розвиток ДПП в країні, є сфери освіти та інновацій. Пропонуємо зупинитися на 3-х ключових індексах, а саме: Глобальний інноваційний індекс (The Global Innovation Index), Індекс розвинутої суспільства (Human Development Index), Індекс глобалізації КОФ (KOF Index of Globalization), що розглянуті у Додатку Б [18].

Таким чином, результати дослідження вищевикладених глобальних індексів вказують на те, що при розробці державної політики з підтримки ДПП

в Україні, уряду слід приділити велику увагу забезпеченню політичної стабільності, розвитку інституційного середовища, адже ця сфера виступає рушійною силою побудови ефективного механізму ДПП, а також формування вільної від корупції системи, що сприятиме в свою чергу покращенню інвестиційного клімату.

Так, досліджуючи Індикатори державного управління (Worldwide Governance Indicators), сфокусуємо увагу на показник ефективності органів державного управління (Government Effectiveness), що відображає сприйняття якості державних послуг, якість державної служби та ступінь її незалежності.

У 2016 році за даним показником Україна отримала оцінку (-0,58), при тому що згідно методики розрахунку оцінка може коливатися від приблизно - 2,5 (слабка) до 2,5 (сильна) ефективність управління. Таким чином Україна посіла 143 місце з 209 країн [18]. Сусідами України у рейтингу стали Уганда, що зайняла 142 місце, та Нігер - 144 місце. Для порівняння за аналогічним показником Польща займає - 56 місце, Словаччина - 50, Венгрія - 65, Румунія - 109, Росія - 117, Молдова - 147, Білорусія - 134 [18].

На підставі проведеного аналізу із використанням значень міжнародних індексів за такими блоками, як: економічний (Doing Business, Global Competitiveness, Index of Economic Freedom, Legatum Prosperity Index); суспільного розвитку (Social Progress Index, Global Peace Index, The Good Country Index); корумпованості системи (Corruption Perception Index, The Open Budget Survey, Global Open Data Index); освіти та інновацій (The Global Innovation Index, Human Development Index, KOF Index of Globalization), визначено, що глобальні рейтинги доцільно використовувати представниками органів державної влади, бізнесу, ІГС для оцінки стану системоутворюючих ланок механізму ДПП, що забезпечить вчасне виявлення бар'єрів розвитку ДПП в країні. Аналіз широкого спектру показників глобальних рейтингів також показав, що дані індекси можна розглядати як індикатори потреби у ДПП.

Не менш важливим у контексті розвитку ДПП вважаємо напрацювання країною успішного досвіду з реалізації проектів ДПП, що підвищує довіру з боку суспільства, на яке спрямовані такі проекти, та привертає потенційних

інвесторів (Додаток Г).

Беручи за основу базові принципи створення і функціонування ДПП у країнах світу та результати аналізу літературних джерел вітчизняних і зарубіжних фахівців, проведено PEST-аналіз чинників макросередовища, що впливають на впровадження ДПП в Україні (Додаток Д).

Як показав PEST-аналіз найбільший вплив на ДПП в Україні мають політична та економічна сфери.

2.2. Секторальний аналіз реалізації проектів ДПП в Україні

Серед узагальнених аналітичних даних щодо розвитку ДПП в Україні варто виділити наступні - аналітичні звіти МЕРТ України, які формуються на основі інформації, отриманої від органів виконавчої влади та місцевого самоврядування та базу даних Світового Банку. Окрім цього, Фонд державного майна України веде реєстр укладених договорів концесії державного та комунального майна (Додаток Ж, рис. Ж.1).

При цьому, значну кількість договорів укладено у Полтавській області - 113. Серед інших областей варто відзначити Миколаївську - 15, Одеську - 14 і Київську - 11.

Зазначені проекти ДПП реалізуються в наступних секторах господарської діяльності: оброблення відходів; збір, очищення та розподілення води; будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; виробництво, транспортування і постачання тепла; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; управління нерухомістю; пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт та ін (додаток Ж, рис. Ж.1).

Варто зазначити, що станом на 01.09.2018 державою заключено більше 18,9 тисяч договорів оренди державних активів, що можна також вважати формою ДПП з обмеженнями щодо інвестування. Проте, договори оренди не

обліковуюються в офіційній статистиці уповноваженого органу державної влади з питань ДПП, оскільки не всі вони передбачають інвестування в об'єкти оренди.

За даними бази даних Світового Банку Private Participation in Infrastructure (PPI), яка має іншу методологію обліку проектів приватного інвестування, з часів набуття Україною незалежності було реалізовано 20 повноцінних проектів ДПП на загальну суму більше 2,27 млрд. дол. США [19]. Найбільш привабливими секторами для залучення приватного фінансування стали електроенергетика (75% всіх проектів), галузь морських портів (12%), водопостачання та водовідведення (9%), інформаційно-комунікаційні технології (4%). Майже всі проекти ДПП за обсягами інвестицій з боку приватного партнера не перевищували 500 млн. дол. США. При цьому, більшість з них були green-field інвестиціями, тобто такими що мали на меті утворення нових об'єктів (Додаток Ж, табл. Ж. 1).

Щодо об'єктів комунальної власності укладено 203 договори концесії та 18 договорів про спільну діяльність, в основному у сфері надання житлово-комунальних послуг, таких як забезпечення водопостачання жителів селищ, виробництва та постачання тепла й електроенергії, забезпечення послуг зі збору і вивозу сміття, надання послуг у житлово-експлуатаційній сфері. Крім того, на запит МЕРТ місцевими органами виконавчої влади визначено 321 об'єкт комунальної власності, щодо яких планується реалізовувати проекти із застосуванням механізму ДПП.

В Україні не зафіксовано успішних проектів із залучення приватних інвестицій на партнерських засадах у соціально-гуманитарній сфері, зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, розвитку та підтримки культурно-історичної спадщини. Детально розглянути проблемні моменти, що виникли при плануванні та реалізації цих проектів ДПП, а саме концесії замку і палацу, договору ДПП щодо парку культури, концесії пляжа, концесії кінотеатру, договору ДПП щодо будівництва футбольного майданчика та озера, а також концесії аеропортів та концесії вітрових електростанцій, можна у ДодаткуВ [20; 21; 22].

У результаті дослідження проблематики даного підрозділу можна зробити наступні висновки:

по-перше, статистика реалізації проектів ДПП є несистемною та фрагментарною. Наслідком цього є неможливість здійснення державою моніторингу успішності реалізації проектів ДПП, відслідковування тенденцій ринку;

по-друге, значна кількість проблем, що виникає при реалізації проектів ДПП, обумовлена недоліками законодавства і більшість цих проблем стосується проектів, що реалізуються на державному рівні за участі ЦОВВ (понад 80%). Для проектів, що реалізуються на місцевому рівні за участю ОМС, існує набагато менше перешкод, оскільки практично відсутня необхідність погодження таких проектів з іншими державними органами, що потенційно може сприяти розвитку ДПП у регіонах [23];

по-третє, більшість проектів ДПП пов'язано із комунальним майном. Рушіями ДПП на місцевому рівні мають стати ОМС, адже громада найкраще знає про потреби населення, тобто споживачів;

по-четверте, успішний запуск двох пілотних проектів у галузі енергоефективності та теплопостачання, укладених в м. Малин (2014 р.) та м. Остер (2015 р.), не став поштовхом до масового використання механізмів ДПП в Україні через організаційно-управлінську неспроможність ОМС та недоліки чинного законодавства. Механізми ДПП втрачають перспективи розвитку у зазначеному секторі. Це обумовлено появою практики використання ЕСКО-контрактів, що надають суб'єктам господарювання більше можливостей з питання бюджетних гарантій;

по-п'яте, найбільш привабливі сектори для використання механізмів ДПП - оброблення відходів, сфера енергетики, водного господарства і транспорт. Доцільним видається також використання ДПП для розвитку соціально-гуманітарної інфраструктури, як оновлення освітніх закладів для дітей дошкільного та шкільного віку, а також будівництво об'єктів нерухомості для тимчасово переміщених осіб зі Сходу України. Та найбільш реальними «драйверами» для розвитку ДПП на державному рівні можна вважати - морські

порти та автомобільні дороги.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Організаційний підхід до формування державної політики з підтримки розвитку державно-приватного партнерства в Україні

Державна політика у сфері ДПП, метою якої є підтримка розвитку інституційної спроможності державних органів і приватного сектору до реалізації ініціатив ДПП, має спрямовуватись на регулювання механізму взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, представників бізнесу та ІГС, що сприятиме системному розвитку ДПП.

Значні напрацювання в сфері розвитку ДПП в Україні подають фахівці «Програми розвитку ДПП в Україні» (далі - Програма), що реалізовувалася за технічної підтримки Агентства США з міжнародного розвитку, USAID. Так, у запропонованій Програмою «Концепції розвитку ДПП в Україні, 2012-2017 рр.» представлено основні причини гальмування розвитку ДПП в Україні, серед яких виділено у тому числі відсутність ефективних механізмів державної підтримки ДПП і належної системи управління розвитком ДПП [24].

Аналіз спеціальних наукових джерел дозволив виділити такі основні риси механізму державного регулювання: складна багаторівнева система; елементи механізму зазвичай взаємопов'язані, внутрішньо упорядковані згідно з основною метою/спрямованістю механізму та водночас диференційовані, автономні згідно з виконуваними функціями; представляє сукупність заходів законодавчого, виконавчого та контрольного характеру; поєднання засобів, важелів, методів і стимулів для забезпечення безперервної дії держави в певній сфері; реалізується на основі чітко виділених принципів в залежності від сфери/галузі економіки.

Таким чином, на основі вище зазначеного сформовано наступне бачення змісту поняття «державне регулювання ДПП», що представляє систему заходів для реалізації підтримуючої, компенсаційної та регулюючої функцій держави,

спрямованих на створення умов ефективної реалізації ДПП та розвитку національної економіки на засадах партнерської форми господарювання.

Як вже зазначалося у розділі 2, невід'ємним елементом успішного розвитку ДПП є діяльність спеціалізованого підрозділу ДПП (PPP Unit). Зазвичай такі підрозділи створюються при Міністерстві економіки або Міністерстві фінансів, рідше - функціонують автономно. Оскільки в Україні Департамент інвестиційно-інноваційної політики та розвитку ДПП при МЕРТ позиціонується як PPP Unit або спеціалізований підрозділ ДПП, доцільно розширити функціональну складову даного органу спираючись на міжнародний досвід.

Узагальнюючи наведене вище, в додатку 3 пропонується функціональна складова механізму державного регулювання у сфері ДПП (рис. 3.1).

Функціональну складову механізму державного регулювання у сфері ДПП пропонується покласти в основу удосконалення організаційного підходу до формування державної політики з підтримки розвитку ДПП в Україні. Однак, окрім зазначених функцій учасників механізму державного регулювання ДПП, важливим також видається забезпечення системного розвитку партнерської взаємодії за рахунок удосконалення основного документу, що визначає концептуальні засади розвитку ДПП та окреслює принципи партнерських відносин - Концепції розвитку ДПП.

Слід зазначити, що вперше даний документ було розроблено Програмою розвитку ДПП в Україні від USAID та представлено під назвою «Концепція розвитку ДПП в Україні на 2012-2017 рр.», після доопрацювання і низки поправок КМУ схвалив «Концепцію розвитку ДПП в Україні на 2013-2018 рр.» від 14 серпня 2013 р. № 739-р. Після завершення проекту з розвитку ДПП в Україні від USAID у 2014 році, Концепція стала носити формальний характер. У Концепції на 2013-2018 рр. передбачалося, що МЕРТ, зацікавлені ЦОВВ разом із Національною академією наук розробить та надасть до 1 грудня 2013 р. КМУ проект Закону України «Про Стратегію розвитку державно-приватного партнерства в Україні», проте зазначений документ не був розроблений.

З огляду на вище викладене, пропонується створення Стратегії розвитку

ДПП, яка б стала дорожньою картою дій, що включає рекомендації на коротко-, середньо- та довгострокову перспективи, базується на Концепції розвитку ДПП, та орієнтована на стейкхолдерів проектів ДПП, а саме представників держави, приватного сектору, ІГС.

Для оновлення Концепції пропонується в документі систематизувати концептуальні засади розвитку ДПП в Україні та визначити пріоритети за галузями з обов'язковим обґрунтуванням, з огляду на: 1) економічний стан країни та чинники макросередовища, що впливають на розвиток ДПП; 2) результати аналізу економічних, правових та організаційних передумови реалізації державної політики розвитку національної економіки на засадах ДПП, що є відправними точками розвитку ДПП; 3) результати секторального аналізу реалізації проектів ДПП в Україні, що визначає потреби та проблеми різних секторів та галузей; 4) результати розрахунку Індексу готовності країни до ДПП за методикою ЄБРР (Еріка Берглофа), що вказує на загрози, які кожного року можуть змінюватися під впливом чинників політичного, економічного, інституційно-правового, соціального та інноваційно-технологічного характеру.

Слід відзначити, що у 2011-2013 рр. було проведено ґрунтовне дослідження рівня готовності країн з перехідною економікою до реалізації проектів ДПП. Зокрема, Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) та аналітичним відділом журналу «Economist» (EIU) розроблено «Індекс готовності країни до ДПП», за допомогою якого вимірюється здатність країн створювати стійкі ДПП без урахування впливу чинників циклічності, здатних стримувати успішне впровадження ДПП [25].

Індекс дозволяє порівнювати країни за шістьма широкими категоріями, що охоплюють весь проектний цикл ДПП, включаючи розробку і реалізацію проекту, контроль за його здійсненням і завершення. Мета цього аналізу полягає в оцінці якості здійснення проектів, а також довгострокової життєздатності, якості та ефективності проектів такого типу. Використовується 19 показників, з яких 15 - якісні і 4 - кількісні (Додаток К).

Оцінка України щодо готовності до реалізації ДПП за шістьма

критеріями Індексу, зокрема у порівнянні із середнім рейтингом, наведена на рис. 3.1.

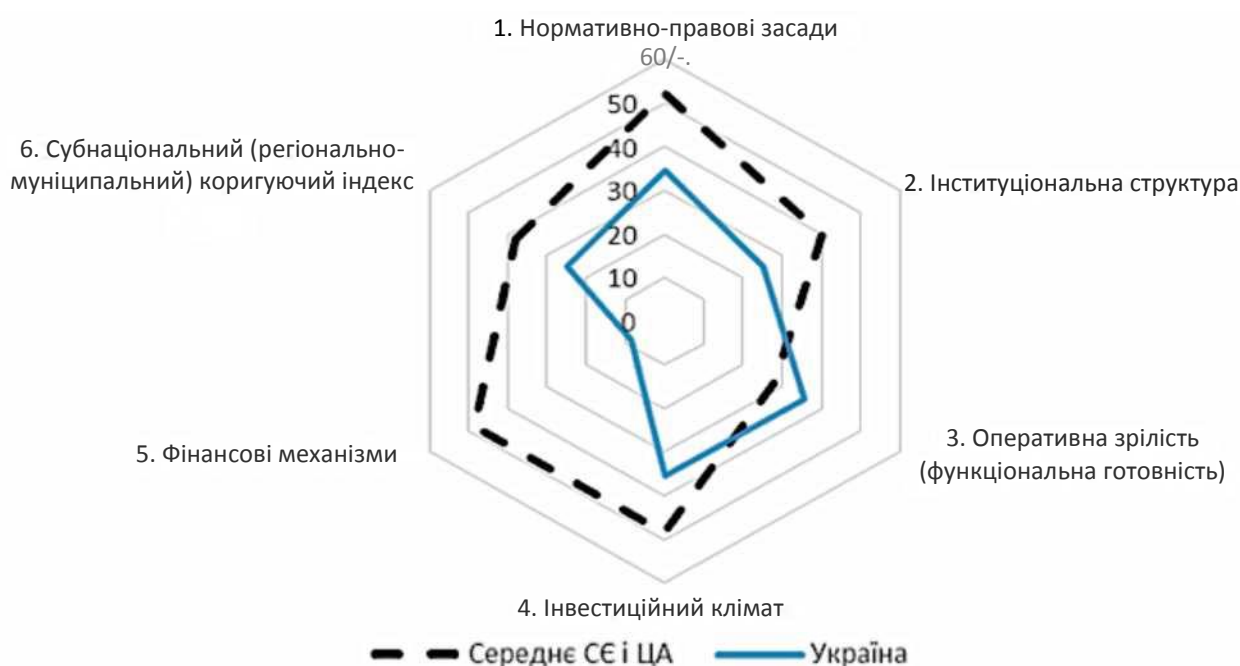

Рис. 3.1. Оцінка готовності України до реалізації ДПП [150]

Із 25 проаналізованих країн з перехідною економікою Україна отримала оцінку у 28 балів щодо «Індексу готовності до ДПП», що віднесло її до категорії країн, які «народжуються» або «формується» [25]. Країни цієї категорії (серед яких також Грузія, Киргизька Республіка, Монголія, Білорусь) за рівнем готовності відносно ізольовані від основних ринків і видаються менш привабливими для інвесторів. Для таких країн вирішальне значення мають формування правових та інституційних засад, здійснення заходів щодо поліпшення ділового середовища і підвищення його привабливості для інвесторів [25].

Розглянувши оцінку готовності України до ДПП згідно міжнародних аналітичних інституцій, слід зазначити, що дане дослідження проводилося у 2011-2013 роках під загальним керівництвом Еріка Берглофа та було представлено у звіті ЄБРР «Доповідь про перехідний процес за 2013 рік».

Після 2013 року жодних оцінок за такою або подібною методикою в Україні не проводилося, що є неприйнятним у контексті затребуваності розвитку національної економіки на засадах ДПП.

Таким чином, при формуванні державної політики в сфері ДПП, органами

виконавчої влади, що опікуються розвитком ДПП, доцільно враховувати необхідність запровадження розрахунку даного Індексу, зокрема ініціювати щорічне проведення подібної до ЄБРР оцінки готовності України до ДПП із залученням міжнародних експертів. Це дозволить ґрунтовно вивчати умови розвитку ДПП, виявляючи проблемні місця, загрози та можливості на шляху до масового впровадження проектів ДПП. Також це забезпечить плідну співпрацю представників державної влади із міжнародними консультантами в сфері ДПП, що видається корисним з огляду на суттєвий досвід багатьох країн з успішної реалізації ДПП.

Спираючись на результати дослідження чинників макросередовища, що впливають на розвиток ДПП в Україні, та з урахуванням основних причини уповільнення розвитку ДПП, зазначених у «Концепції розвитку ДПП в Україні на 2013-2018рр.», пропонується виконавчій та законодавчій гілкам влади реалізувати комплекс заходів за наступними напрямками: правовий, інституційний, організаційний, бюджетний та інвестиційний. Деякі із запропонованих рекомендацій представлені у Додатку Л.

Реалізація рекомендацій за визначеними напрямками державної політики з підтримки розвитку ДПП забезпечить стимулювання розвитку та поліпшить стан ДПП в Україні. Результати поданого дослідження можуть бути використані представниками органів державної влади та місцевого самоврядування, при формуванні програми стратегічного розвитку ДПП та реалізації концепції розвитку ДПП в Україні.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Визначено теоретико-методологічне підґрунтя місця та ролі партнерської взаємодії держави та бізнесу при реалізації державної політики розвитку національної економіки.

2. Визначено, що наявні підходи до визначення змісту поняття «ДПП» (організаційний, цільовий, фінансовий, економічний, інституціональний), які використовуються зарубіжними та вітчизняними вченими, не відображають важливість залучення інститутів громадянського суспільства (ІГС) до реалізації проектів ДПП. Запропоновано використання партисипативного підходу, на основі якого уточнено зміст поняття «ДПП», де наголошується, що «суспільство може відігравати не тільки роль бенефіціара, а й учасника або незалежного наглядача на партисипативних засадах з метою подолання корупціогенних чинників».

3. Аналіз чинників макросередовища, що впливають на розвиток ДПП, та секторальний аналіз реалізації проектів ДПП в Україні дозволив визначити економічні, правові та організаційні передумови розвитку національної економіки на засадах ДПП. Визначено тенденції й особливості ринку ДПП, що засвідчило низький рівень готовності України до реалізації проектів на засадах ДПП у порівнянні з країнами що розвиваються та країнами Східної Європи - членами ЄС.

4. Дослідження політико-правових, економічних, соціальних та технологічних чинників макросередовища, що впливають на розвиток ДПП в Україні, дозволило розробити науково-практичні рекомендації щодо державної політики з підтримки розвитку ДПП за правовим, інституційним, організаційним, бюджетним та інвестиційним напрямками, що удосконалило нормативно-правове та організаційно-економічне забезпечення ДПП як інструменту розвитку національної економіки України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Українська Правда. Україна у глобальних рейтингах: підсумки 2015 року. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/story/>
3. Беседіна О. Базове опитування щодо поінформованості щодо державно-приватного партнерства / О. Беседіна, Д. Нізалов, Р. Семко // Матеріали USAID. - 2012. - [Електронний ресурс]. // Офіційний сайт Програми розвитку ДПП в Україні, USAID. - Режим доступу: <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2014/11/5PPP-Awareness-Survey-Ukr.pdf>
4. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки: Навчальний посібник. - К.:КНЕУ, 2005. - 254 с.
5. Питання організації підготовки проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.03.2011 р. № 219-р, Київ. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219-2011-p>
6. Про оренду державного і комунального майна: Закон України від 10.04.1992 № 2269-ХІІ (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>
7. Галасюк В. В. Презентація «Державна допомога підприємствам в контексті Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС». - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/19.pdf>
8. Бойко О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та перспективи реалізації в Україні. Юридична газета. - 2013. - № 22. - С. 42 - 43.
9. Запатріна І.В. У світі публічно-приватне партнерство є ширшим поняттям, ніж концесія, оренда чи управління. - Юридична газета, №46 - 13 листопада 2012 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ukrppp.com/images/stories/Yur-Gazeta_No.pdf

10. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 роки. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-p>.
11. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні, 2012-2017 рр. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2015/03/PPP-Development-Concept-2012-2017.pdf>
12. Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs / International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank. - 2018. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://russian.doingbusiness.org/~/_media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf
13. Schwab К. The Global Competitiveness Report 2017-2018 / К. Schwab, X. Salai-Martin // World Economic Forum. - 2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017-2018.pdf>
14. Index of Economic Freedom 2018. Heritage Foundation. - 2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/pdf/2018/countries/ukraine.pdf>
15. Legatum Prosperity Index 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.prosperity.com/globe>
16. Open Budget Survey 2017 Report, International Budget Partnership. - 2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/open-budget-survey-2017-report-english.pdf>
17. Global Open Data Index 2017. Open Knowledge. - 2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://index.okfn.org/place/ua/>
18. Worldwide Governance Indicators. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#doc>
19. База даних Світового Банку Private Participation in Infrastructure (PPI). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ppi.worldbank.org/visualization/ppi.html#sector=&status=&ppi=&investment=&region=&ida=&income=&ppp=PPP&mdb=&year=&excel=false&map=UA&header=true>

20. Інформаційна довідка щодо договору державно-приватного партнерства №1 від 19.09.2012 року між Фастівською міською радою Київської області та ТОВ «ОРТ Вектор» щодо реконструкції, облаштування та модернізації КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO12542.html
21. Інформаційна довідка щодо договору ДПП з будівництва футбольного та легкоатлетичного майданчика, благоустрою міського озера у Коломиї. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ww2.gov.if.ua/kolomiyskiy/ua/publication/content/39958.htm>
22. Коваль Ю. Топ-10 нетипових об'єктів ДПП в Україні / Ю. Коваль // Погляд юриста. Юридичний блог компанії Jurimex [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://jurblog.com.ua/2017/07/top-10-netipovih-obektiv-dpp-v-ukrayini/>
23. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів / Звіт проєкту U-LEAD. -2017. - 106 с
24. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні, 2012-2017 рр. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2015/03/PPP-Development-Concept-2012-2017.pdf>
25. Переходный процесс: остановка в пути?: Доклад о переходном процессе за 2013 год [Електронний ресурс] / Европейский банк реконструкции и развития. - Режим доступу: <http://tr.ebrd.com/tr13/ru/>.
26. Social Progress Index 2017 / Social Progress Imperative, Deloitte // 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html>
27. Social Progress Index Findings Report, June 2017. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.socialprogressindex.com/assets/downloads/resources/en/English-2017-Social-Progress-Index-Findings-Report_embargo-d-until-June-21-2017.pdf

28. Sohail Khan M. and Maslyukivska O. Tools for Pro Poor PPP UNDP Public Private Partnerships for the Urban Environment programme (PPPUE), Capacity Development Group, Bureau for Development Policy United Nations Development Programme (UNDP). - NY: 2004. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.margraf-publishers.com/UNDP/PPPUE>
29. Бондар Н.М. Розвиток транспортної інфраструктури України на засадах державно-приватного партнерства: монографія / Н. М. Бондар. - К.: НТУ, 2014. - 336 с.
30. Positive Peace Report 2017. Tracking Peace Transitions Through a Systems Thinking Approach, Institute for Economics and Peace. - 2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Positive-Peace-Report-2017.pdf>
31. Українська Правда. Україна у глобальних рейтингах: підсумки 2015 року. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/story/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Базові принципи створення та функціонування партнерської взаємодії держави і бізнесу [8]

№	Принципи	Зміст принципу
1	Прозорість	Надання органам влади повної інформації інвесторам, концесіонерам, усім зацікавленим сторонам
2	Змагальність	Створення рівних умов щодо залучення до партнерства для всіх потенційних приватних партнерів
3	Підзвітність	Відповідальність усіх партнерів перед громадськістю і взаємні зобов'язання, які є визначеними: в договірному порядку
4	Законність	Створення партнерства у формі, яка дозволяється чинним законодавством та іншою нормативно-правовою базою
5	Зрозумілість і передбачуваність	Зрозумілість формулювання умов партнерства, зокрема у відповідному договорі, забезпечення можливості їх виконання без суттєвих змін
6	Урахування специфіки	Формування партнерств із урахуванням особливих потреб певного регіону (території, громади), галузі соціально-економічного життя
7	Економічна та фінансова сталість	Урахування рівня споживчих послуг, що створюються в результаті партнерства, і позитивних наслідків для розвитку економіки в цілому
8	Гнучкість	Забезпечення можливості швидкого реагування та врахування змін у середовищі, в якому діє партнерство
9	Рівність	Забезпечення доступу до послуг для соціально вразливих прошарків населення, зокрема бідних
10	Соціальна комунікабельність	Створення умов для залучення до процесу планування та реалізації партнерства різних суспільних груп

Продовження додатку А

Таблиця А. 2

**Фундаментальні чинники посилення значення партнерських форм
господарювання в економіці**

Чинники	Сутність чинників
Прояви глобальної тенденції до лібералізації економіки в більшості країн світу (80-90-х рр. XX ст.)	Приватизація державних активів була одним з найважливіших проявів лібералізації. У цих процесах ДПП займало одне з ключових місць, забезпечуючи інституціоналізацію часткової денационалізації державної власності та громадських послуг.
Взаємодоповнюваність державного та приватного секторів економіки	До системних переваг приватного сектору належать: значно більша організаційна мобільність, швидкість ухвалення рішень, схильність до інновацій, використання технічних і технологічних змін та ін. Держава в свою чергу здатна значно спростити та полегшити процес реалізації спільних державно-приватних проектів, зокрема за рахунок фінансово-економічних важелів.
Недостатність фінансових ресурсів держави для забезпечення зростаючих суспільних потреб в отриманні якісних послуг	Згідно довгостроковим прогнозам національні уряди є дефіцитними щодо фінансових ресурсів для модернізації, обслуговування та розвитку наявної виробничої та соціальної інфраструктури. Попит суспільства на якісні об'єкти інфраструктури в свою чергу має зростаючу тенденцію. Залучення ресурсів приватного сектору до відтворювальних процесів у інфраструктурних галузях є дієвим засобом розв'язання цілого ряду інфраструктурних проблем.

Джерело: складено на основі наступних матеріалів [19, 20, 21, 22].

Підходи до визначення поняття «державно-приватне партнерство»

Підходи	Автори	Трактування терміна
Організаційний підхід (відображає організаційні аспекти партнерства)	«Зелена книга» Європейської Комісії (2004 р.)	«...різноманітні форми співпраці між органами державної влади та діловим співтовариством, метою якої є забезпечення фінансування, будівництва, реконструкції, управління та обслуговування
	Представництво ООН в Україні з питань розвитку державноприватного партнерства в житлово-комунальній сфері економіки	«...форма організації бізнесу між державною та приватною сторонами, яка дозволяє реалізувати суспільно значущі проекти у різних сферах інфраструктури більш ефективним шляхом, ніж цього можуть досягти ймовірні партнери поодиночки, та передбачає спільне інвестування матеріальних і нематеріальних активів» [111].
	Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI (2010 р.)	«...співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та
Цільовий підхід (наголошує на тому, що ДПП повинно завжди діяти у площині вирішення суспільно значущих питань)	В. Михеєв	«Система співробітництва приватного сектору, підприємств і організацій бізнесу з державними установами, а також регіональних корпорацій з державними підприємствами, установами, спрямованого на досягнення загальних економічних цілей, розв'язання актуальних соціально-економічних завдань» [116].
	Є. Коровін	«...середньо- або довгострокове співробітництво між громадським та приватним сектором, у рамках якого відбувається розв'язання політичних завдань на основі об'єднання досвіду та експертизи кількох секторів і
	І. Запатріна	«...можливість обміну досвідом, у залученні представників приватного сектору до участі в соціально важливих проектах, бюджетні кошти на які не завжди
Економічний підхід (вказує на значущість впливу ДПП на стан економіки)	К. Павлюк	«... розбудова механізмів ДПП поряд із задоволенням інтересів держави та приватного сектора спроможна забезпечити зростання капіталізації економіки й досягнення суспільно значущих цілей» [146].
	Агентство USAID, Україна	«...новий інструмент економічного розвитку» [16].

	Т. Єфименко	«...інструмент державного регулювання економіки, спрямований на подолання наслідків фінансово-економічної кризи та забезпечення довгострокового соціально-економічного розвитку на основі модернізації та розбудови інфраструктури економіки, покращення надання суспільних послуг, поліпшення умов здійснення підприємницької діяльності, стимулювання інвестиційно-інноваційної активності, розвитку конкурентного середовища та підвищення ефективності
--	-------------	--

Продовження табл. А.3

Фінансовий підхід (розглядає ДПП через елементи фінансового механізму)	Дж. Блондел	«...ДПП зазвичай включає в себе проектування, будівництво, фінансування, обслуговування та/або експлуатацію об'єктів інфраструктури суспільного призначення приватним сектором в рамках довгострокових контрактів фінансового характеру»
	Б. Данилишин	«...система співробітництва, в якій розподіляються ризики між партнерами за принципом кращої спроможності їх нейтралізації, а також існує узгоджений підхід до поділу винагород» [55].
	Л. Гриценко	«...форми взаємовідносин між державою або органами місцевого самоврядування та приватним партнерами, які оформляються у вигляді договору, передбачають реалізацію і сумісне фінансування суспільно значущих проектів на довгостроковій основі та розподіл ризиків, відповідальності і винагород» [48].
Інституціональний підхід (акцентує увагу на інституціональній природі ДПП)	М. Вілісов	«...правовий механізм узгодження інтересів та забезпечення рівноправності держави і бізнесу в рамках реалізації економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей державного управління» [34].
	О. Яременко, А. Гриценко	«...ДПП виступає соціально-економічним інститутом, зважаючи на велику кількість суб'єктів, що охоплює дане партнерство, а також сфер реалізації ДПП» [66, с.
	В. Варнавський	«...інституціональний і організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності» [30].
	С.В. Підгаєць, А.Ф. Мельник	«...співробітництвом держави, суб'єктів підприємницької діяльності і суспільних інститутів у різних сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значимих і пріоритетних для держави проектів за її політичної та інституційної підтримки, об'єднання ресурсів сторін, справедливого та ефективного розподілу ризиків між партнерами, прозорості і рівноправності відносин для забезпечення

ДОДАТОК Б

Додаток Б 1

Аналіз положення України у міжнародних рейтингах з питань суспільного розвитку (Social Progress Index, Global Peace Index, The Good Country Index)

Індекс соціального розвитку (Social Progress Index), розроблений американською неурядовою організацією Social Progress Imperative за підтримки Deloitte, визначає рейтинги країн на базі показників, що мають безпосередній вплив на якість життя людей. Це цілісна оцінка соціального розвитку країни незалежно від економічних чинників. Індекс складається з показників навколишнього середовища та соціального розвитку, що об'єднані у три напрями соціального прогресу: базові людські потреби, добробут та можливості. Індекс соціального розвитку 2017 року охоплює дані 128 країн за 50 показниками, що становить 98% усього населення світу. Він органічно доповнює показник ВВП та інші економічні індикатори для окреслення більш цілісного уявлення про загальну продуктивність країни [26].

Україна у 2017 році посіла 64-у сходинку із 128, увійшовши до групи країн з розвитком вище середнього (у 2016 році - 63 місце серед 133 країн) [27, с.74]. Усі показники соціального розвитку України залишилися переважно на рівні минулого року. Незначне покращення відбулося у показниках «доступ до інформації та комунікацій», «свобода вибору та особиста свобода», «доступ до вищої освіти». Водночас незначне погіршення спостерігається у показниках «особиста безпека» та «толерантність». Найвищий бал, аналогічно до минулого року, має «харчування та базове медичне обслуговування» (98,47 зі 100) та «доступ до базової освіти» (97,52). Найнижчі показники - «толерантність» (40,52) та «якість навколишнього середовища» (50,37) [28].

Дослідники Social Progress Imperative наголошують на тому, що Індекс повинен використовуватися урядами, підприємствами як цілісний та інноваційний інструмент вимірювання соціального розвитку держав, міст і населених пунктів, при цьому проблемні зони, які виявив Індекс, необхідно вирішувати за сприяння бізнесу. Зокрема, голова правління Deloitte Global,

Девід Круікшенк, зазначив: «...у вирішенні комплексних проблем, які переживає суспільство, глобально та локально, критична роль належить бізнесу. Сьогодні лідери бізнесів хочуть краще розуміти, які соціальні сили впливають на формування світу. Я вірю в те, що Індекс здатний допомогти лідерам, зокрема в урядових та неурядових організаціях, системно будувати стратегії у напрямі відповідального та сталого зростання шляхом правильної пріоритезації потреб своїх громад» [26].

Вище зазначене підкреслює доцільність залучення державою представників бізнесу до вирішення суспільно значущих проблем, на які зазвичай і спрямовані проекти ДПП. Згідно міжнародної практики Індекс пришвидшив формування мереж на місцевих рівнях, що об'єднують уряд, бізнес та організації громадянського суспільства, які прагнуть використовувати Індекс соціального прогресу як інструмент оцінки сильних і слабких сторін, стимулювання конструктивного діалогу, сприяння змінам і поліпшення життя людей. Важливим видається те, що Індекс соціального прогресу доповнює Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals), серед яких зокрема фахівці визначають - розвиток промисловості, іновацій та інфраструктури; забезпечення сталого розвитку міст та громади; забезпечення миру, правосуддя та ефективності інституцій, - показники за якими Україна згідно Індексу 2017 отримала низькі оцінки [27, с. 13].

З огляду на те, що у дисертації ДПП розглядається як інструмент інвестиційної підтримки реалізації державних програм соціально-економічного розвитку країни (підрозд. 1.2), вважаємо за доцільне зважати на показники Індексу соціального розвитку країни при розробці довгострокових стратегій розвитку за галузями, з метою виявлення нагальних потреб суспільства, вивчення сильних та слабких сторін соціально-економічного становища країни та побудови ефективної співпраці між державою, бізнесом та ІГС.

Україна у 2017 році посіла 154 місце із 163, набравши 3.184 бали, що на 2 позиції вище у порівнянні із показником попереднього року [29, с. 10]. Показники України поліпшилися у напрямку фінансових внесків у місії ООН із збереження миру, вірогідності організації демонстрацій із застосуванням

насилля та впливу тероризму; однак, чинники, що могли призвести до повторного виникнення великомасштабного військового конфлікту не зникли. Суспільство, особливо поблизу зони воєнних дій, стало більш воєнізованим, та військові більш політизовані.

Більш того, за даними Індексу позитивного миру (Positive Peace Index), у 2017 році Україну віднесено до країн із статусом «країни із низьким рівнем миру». За цим індексом Україна посіла 83 місце із 163 країн, із показником у 3,17 бали [330, с. 16].

Згідно результатів дослідження, що проводилося експертами Інституту економіки і миру у період із 2008 року по 2016 рік, показники 10-ти країн погіршилися, що призвело до переходу країн із статусу «країн із середнім рівнем миру» до статусу «країн із низьким рівнем миру». До таких країн належать Бахрейн, Камерун, Джибуті, Єгипет, Лівія, Нігер, Руанда, Сальвадор, Сирія та Україна [30, с. 65]. Це пояснюється великою кількістю скарг щодо рівня внутрішньої безпеки та наріканнями з боку суспільства на недосконалість роботи працівників поліції. Також обмежені можливості із врегулювання миру в країні та недовіра до органів державної безпеки.

За підрахунками експертів, економічна вартість конфлікту/насилля в Україні у 2016 році складала 20,4 % від ВВП. Зокрема, детальний аналіз показників Індексу засвідчив наступні результати: показник внутрішніх та міжнародних конфліктів, що мають вплив на Україну, нараховує 3,218 бали (при цьому найкращий показник у Ботсвани - 1.000 та найгірший у Сирії - 3, 827); показник соціальної безпеки в Україні досягає 3,34 бали (при цьому найкращий

Індекс корисності країни (Good Country Index) підтверджує низький рейтинг України за показниками безпеки. Так, у 2017 році Україна зайняла 108 місце із 163 країн за показником міжнародної безпеки та миру [11]. За оцінками експертів, інституційні провали та низька якість державного управління стали однією із причин початку війни на власній території з усіма притаманними наслідками: біженцями, економічними втратами та погіршенням демографічних показників [31].

Таким чином, досліджуючи різні аспекти безпеки, а саме стан безпеки всередині країни і потенціал державних органів з питань захисту країни від зовнішніх загроз, можна зробити висновок, що за останні роки ситуація в Україні залишається нестабільною та напруженою з точки зору вірогідності розгортання конфліктів. З одного боку, необхідність у відновленні інфраструктури на Сході України є нагальним питанням і підкреслює доцільність використання механізмів ДПП, та з іншого боку складна ситуація у сфері безпеки країни негативно впливає на розвиток партнерства між державою та бізнесом.

Аналіз положення України у міжнародних рейтингах з питань сфери освіти та інновацій (The Global Innovation Index, Human Development Index, KOF Index of Globalization) [7]

The Global Innovation Index - рейтинг складений трьома інституціями, Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO - World Intellectual Property Organization), Корнельським університетом (Cornell University), та бізнес-школою INSTEAD, який визначає рівень ефективності інноваційної політики у 127 країнах. Індекс складається із 81 показника, що розкривають широке значення інновацій, включаючи політичне середовище, освіту, інфраструктуру та розвинутість бізнесу. Оцінюючи інноваційний розвиток країни, експерти досліджують вхідні інноваційні фактори (Input Sub-index) та визначають інноваційний результат (Output Sub-index). Input Sub-index включає низку показників, що об'єднані у 5-ть пулів: i) інституції, ii) людський капітал та дослідження, iii) інфраструктура, iv) розвинутість ринку, v) розвинутість бізнесу. Output Sub-index відображає вихід - останні 2 пули: vi) результативність знань і технологій, vii) вихід творчого потенціалу. Країни, що показують оптимальний баланс між висхідними даними та кінцевим результатом в сфері інновацій отримали найкращі результати: Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США, Велика Британія. Щодо позицій України у Глобальному інноваційному індексі, то країна у 2017 році отримала 37,6 бали або 50 позицію, що є найкращим показником за останні 7 років (рис. Б 1).

У порівнянні з 2016 роком Україна піднялася на 6 пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності, тобто співвідношенням інноваційного результату до інноваційних ресурсів. Локомотивом української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал (41-е місце). Його ефективна реалізація і є основною конкурентною перевагою. Однак, в порівнянні з 2016 роком цей показник зменшився за рахунок скорочення державних витрат на освіту (22 м. у 2016, 24 м. - 2017 р.) та науку. Фактором, який стримує інноваційний розвиток є низький рівень R&D

витрат, що обумовлює пошук інших джерел фінансування та міграцію науковців за межі України.

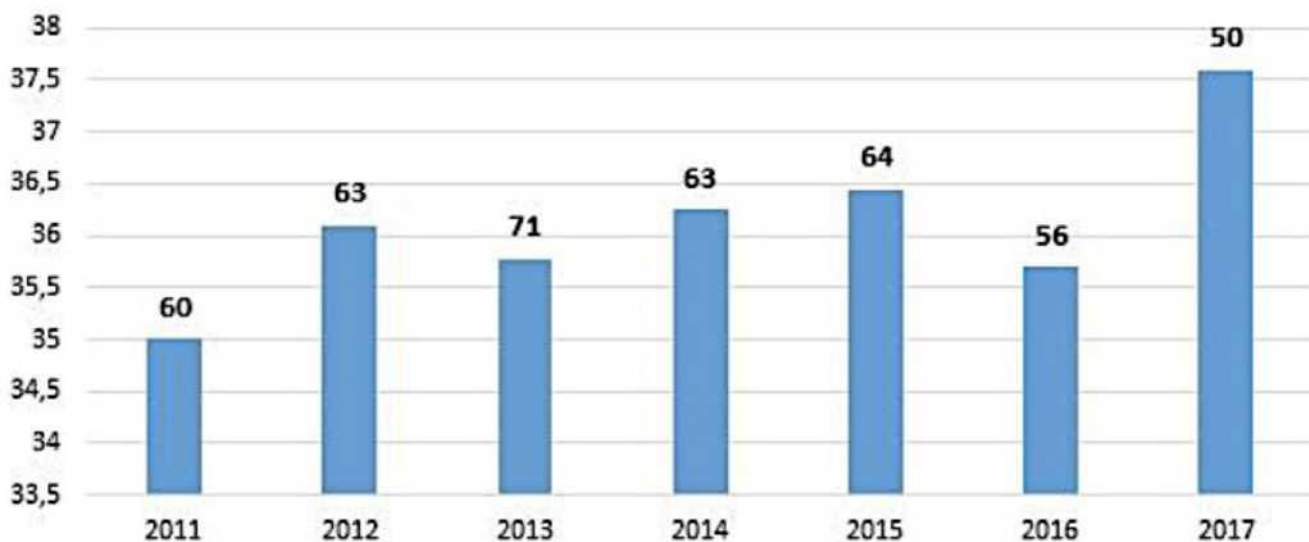

Рис. Б1. Позиції України згідно показника Глобального інноваційного індексу, 2011-2017 рр. [7]

Достатньо високі позиції Україна займає за групою показників «Результативність знань і технологій» (32-е місце). Серед слабких сторін ГІІ України у 2017 році слід виділити групи показників таких пулів: «Інститути» (101-е місце), де найбільш проблемними питаннями стали «Політична стабільність та безпека» - 122-е місце та «Зручність вирішення питань з неплатоспроможності» - 120-е місце; пул «Інфраструктура» (90-е місце); пул «Розвиненість ринку» (81-е місце), зокрема показники «Інвестиції» - 107-е місце та «Мікрофінансові валові кредити» - 80-е місце; пул «Розвинутість бізнесу» (51-е місце). Пул показників «Вихід творчого потенціалу» посідає 49-у позицію, що не несе значного негативного впливу на загальний показник інноваційності України.

Таким чином, аналіз показників ГІІ, як і попередніх Індексів, доводить несприятливу ситуацію для розвитку ДПП в Україні. Але з іншого боку, існуюча Стратегія економічного розвитку Співдружності Незалежних Держав на період до 2020 року, затверджена Рішенням Ради голів урядів СНД від 14 листопада 2008 р., підкреслює важливість впровадження партнерської взаємодії держави і бізнесу з огляду на те, що залучення приватного партнера до

суспільно значущих проектів завжди забезпечує не тільки приток інвестицій, але й інновацій та нових технологій. У даному контексті зазначимо, що серед цілей Стратегії визначено: «...формування міждержавного інноваційного простору на базі основних напрямів довгострокового співробітництва в науково-технічній та інноваційній сферах, ...міждержавних галузевих науково-технічних програм, що забезпечують ...концентрацію фінансових і матеріальних ресурсів». Також згідно стратегії передбачається: «...розвиток у режимі інноваційної соціально орієнтованої економіки, розроблення нових інфраструктурних проектів, спрямованих на розвиток атомної енергетики й використання альтернативних і поновлюваних видів палива й енергії, а також високотехнологічних транспортних систем». За таких обставин, а також з урахуванням ситуації бюджетного дефіциту в Україні, використання механізмів ДПП видається, на нашу думку, найбільш доцільним.

Індекс людського розвитку (Human Development Index) - рейтинг, що публікується в рамках програми розвитку ООН, який вимірює розвиток людського потенціалу (ІРЛП).

За даними доповіді, представленої ПРООН в Україні, про стан людського розвитку у 2016 році, Україна посіла 84-те місце серед 188 країн і територій із показником індексу людського розвитку у 0,743 бали. У 2015 році Україна займала 81 місце

Позитивним є те, що Україна залишається серед країн з високим рівнем людського розвитку, проте є і негативні аспекти: Україна втратила кілька позицій у рейтингу і тепер її місце — одне з найнижчих серед країн регіону та Європи. Це зумовлено ситуацією, що склалася через збройний конфлікт на території країни та недосконалість економічних, політичних і соціальних інститутів, що вимагають модернізації.

Однак найбільш песимістичні результати України стосуються рівня життя, зокрема зараз валовий національний дохід (ВНД) нижчий, ніж на початку 1990-х років, коли було вперше проведено оцінку рівня людського розвитку. За ці роки ВНД на душу населення впав на 31,9%.

Як зазначають експерти ПРООН, найефективнішими каталізаторами

підвищення місця країни у рейтингу ІЛР є саме економічний розвиток і справедливий розподіл ресурсів. Зокрема, Б. Чела, заступник директора Програми розвитку ООН в Україні, підкреслює, що для України найбільш пріоритетними завданнями з покращення ІЛР є: «...досягнення сприятливого інвестиційного клімату, чесної судової системи, реальної боротьби з корупцією та інших реформ, про які говорять міжнародні донори та які визначені в угоді про асоціацію з ЄС».

Індекс рівня глобалізації (KOF Index of Globalization) - рейтинг Швейцарського економічного інституту (KOF Swiss Economic Institute), який вимірює три основні аспекти глобалізації: економічний, соціальний і політичний. Індекс є комбінованим показником, що дозволяє оцінити ступінь інтеграції країни у світовий простір та порівняти різні країни за його складовими.

Джерелами інформації при побудові Індексу служать спеціалізовані бази даних Світового банку, Міжнародного Валютного Фонду, Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного телекомунікаційного союзу, інших міжнародних організацій та статистичних інститутів.

У 2017 році дослідження охоплювало 193 країни, де Україна посіла 45 місце із показником Індексу у 70,24 бали (100 балів - максимальна оцінка) [71; 311]. Для порівняння показник у 2016 році складав 70,71 бали, а місце у рейтингу - 44. За оцінками експертів КОФ, зниження показнику у 2017 році пояснюється політичною нестабільністю та уповільненням структурних реформ у ключових секторах економіки.

ДОДАТОК В

Інформація щодо проблемних питань нереалізованих проектів ДПП в Україні, а саме концесії замку і палацу, договору ДПП щодо парку культури, концесії пляжа, концесії кінотеатру, договору ДПП щодо будівництва футбольного майданчика та озера, концесії аеропортів та концесії вітрових електростанцій [77; 78; 92]

Концесія замку і палацу

У 2007 році у період оновлення Переліку об'єктів права державної власності, які можуть надаватися в концесію, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.1999 № 2293, було визначено три Львівські замки та палаци як потенційні об'єкти для передачі у концесію. На практиці процес підготовки торкнувся двох об'єктів, зокрема Палацу Лянкоронських у селі Тартаків та Старосільського Замку. Тим не менш, реалізація проектів була зупинена через зміну планів інвесторів та, як наслідок, відсутність фінансування. Відсутність дієвого механізму із стимулювання інвестора по дотриманню термінів проекту, зокрема його старту, призвела до таких наслідків. Ситуація, що склалася також спричинена відсутністю санкцій за невиконання зобов'язань партнером, які б унеможлилювали розірвання договору інвестором, що є найпростішим варіантом виходу із проекту ДПП та безвідповідальним зняттям із себе зобов'язань із виконання умов договору. За таких умов, об'єкти, що потребують термінового інвестування, позбавляються цієї можливості через неврегульваність відносин між безвідповідальним концесіонером та фактично безправним концесіодавцем.

Договір ДПП щодо парку культури

Ще одним прикладом є укладений Договір державно-приватного партнерства №1 від 19 вересня 2012 року між Фастівською міською радою Київської області та ТОВ «ОРТ Вектор» щодо реконструкції, облаштування та модернізації КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна».

Окрім виконання зазначених вище робіт, приватний партнер також

виконує зобов'язання з погашення заборгованості перед Пенсійним фондом України по єдиному соціальному внеску і страховим внескам та виплачує заборгованість по заробітній платі працівникам КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна». Зазначимо, що у 2012 р. шляхом підписання актів прийому-передачі, Фастівською міською радою передано на баланс ТОВ "ОРТ Вектор" заборгованість по виплаті заробітної плати та загальнообов'язкових платежів до Пенсійного фонду України, оскільки однією з основних підстав проведення конкурсу було саме погашення заборгованості КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна» по сплаті внесків до Пенсійного фонду України у сумі 105307,19 грн. та виплаті заробітної плати у розмірі 34120,27 грн [77].

Втім представники громади та мешканці міста не задоволені станом об'єкту соціальної інфраструктури. Коштів, які необхідні для модернізації та облаштування самого об'єкту бракує, держава зі свого боку не підтримує проект.

Так, напротязі декількох років ведеться судовий процес із зверненням щодо визнання недійсним договору ДПП № 1 від 19.09.2012 року та поверненні комунального майна Фастівській міській раді.

Відсутність державної підтримки у даному випадку пояснюється тим, що згідно чинного законодавства ініційовані проекти ДПП на місцевому рівні тільки реєструються у МЕРТ по факту укладання договору, після цього МЕРТ не здійснює моніторинг етапів реалізації проектів та контроль ступеню досягнення кінцевого результату. Це є суттєвим недоліком у законодавчому забезпеченні реалізації механізмів ДПП в Україні.

Концесія пляжа

Ще одним кейсом, який засвідчив недосконалість діючого законодавства, зокрема Закону «Про концесії», а також брак досвіду з укладання договорів ДПП, є скасований прокуратурою області договір від 2013 року щодо віддачі у концесію пляжа у с.Залізний порт, Новофедорівською сільською радою Голопристанського району Херсонської області. Через відсутність можливості залучати професійних експертів, консультантів до підготовки та реалізації

проектів ДПП згідно чинного законодавства, органами місцевого самоврядування було допущено низку юридичних помилок, що згодом призвело до визнання договору недійсним та повернення пляжа сільській раді. Серед основних помилок, що призвели до скасування проекту слід виділити наступні: орган місцевого самоврядування (далі - ОМС) безпідставно уповноважив на укладення договору комунальне підприємство, порушив вимоги щодо об'єкта концесії, допустив недоотримання концесійних платежів бюджетом (у порушення чинного законодавства договором передбачалося надходження концесійних платежів на рахунок комунального підприємства) тощо.

Зауважимо, що згідно Закону «Про концесії» від 1999 року, ОМС мають право самостійно обирати галузі/сектора, в яких доцільно використання концесійних механізмів. Решта пунктів є чітко визначеними для ОМС Законом. Їх недотримання призводить до визнання договору недійсним.

Оскільки укладання договору ДПП є складним процесом з вірогідністю появи неоднозначних тлумачень окремих норм Закону, передбачається звернення до МЕРТ за роз'ясненням або врахування досвіду з подібних питань у судовій практиці, за його наявності.

Концесія кінотеатру

Ще одним прикладом, який підкреслив потребу у створенні повноцінного інструменту моніторингу реального стану виконання концесійних договорів, є проект концесії кінотеатру у Сокалі Львівської області. Зокрема такими інструментами можуть стати незалежний інститут з розвитку ДПП як PPP Unit (пропоновано у підрозділі 2.2 дисертації), а також залучення ІГС на етапі підготовки проектів ДПП (пропоновано у підрозділі 1.2).

Так, у 2012 році Сокальська районна рада Львівської області передала у концесію будівлю комунального кінотеатру з метою задоволення суспільної потреби. Згідно договору, на концесіонера було покладено обов'язки з ремонту будівлі, створення інтернет-кафе, дитячого кафе та закладу з продажу книжкової продукції на території кінотеатру. Однак, концесіонер не сплачував концесійні платежі і не інвестував кошти у розвиток кінотеатру. Результатом

даної ситуації стало розірвання договору згідно звернення прокуратури до суду. Колишнього концесіонера зобов'язали сплатити концесіодавцю борг у розмірі трохи більше мільона гривень, майже 175 тис. грн пені та 8 тис. грн штрафних санкцій. Отже, основної мети концесійного договору не було досягнуто, суспільство не отримало якісний об'єкт соціальної інфраструктури.

Розглядаючи подану ситуацію, експерти припускають, що державний партнер, позбавивши себе можливості стимулювати приватного партнера, 5 років накопичував заборгованість за концесійними платежами, не дбаючи за ефективністю використання переданого концесіонеру майна, а саме його розвиток, підвищення якості надання суспільних послуг, впровадження нових технологій тощо.

Таким чином, за відсутності досвіду у проектах ДПП, а також, можливо, через переслідування державним партнером винятково власних інтересів, а саме збагачення, концесіодавець ототожнив концесію із орендою. Хоча, на відміну від оренди, концесія приносить не тільки концесійні платежі державі, а й забезпечує розвиток майна/об'єкту інфраструктури, його ремонт, модернізацію, забезпечуючи покращення якості суспільно значущих послуг.

У даному контексті, необхідним видається моніторинг реалізації проектів ДПП місцевого рівня з боку ІГС, МЕРТ та PPP Unit, що необхідно створити.

Договір ДПП щодо будівництва соціальної інфраструктури (футбольний майданчик та озеро)

Прикладом відкритого діалогу між державою і представником бізнесу, що вилилося у прозору взаємовигідну взаємодію є договір ДПП, предметом якого стало будівництво футбольного та легкоатлетичного майданчика, а також роботи з благоустрою міського озера у Коломиї [78]. Згідно умов, запропонованих учасником конкурсу, вигода приватного партнера полягала в отриманні права на будівництво багатоквартирних житлових будинків на орендованій земельній ділянці. В умовах обмеженого бюджетного фінансування така пропозиція була схвалена та договір ДПП підписано Коломийською міською радою. Хоча в цьому кейсі, будівництво багатоквартирних будинків приховувалося за ніби-то основною метою

договору - розбудовою об'єктів соціальної інфраструктури, тим не менш взаємодія держави і бізнесу базувалася на основних принципах партнерства ДПП (принципи ДПП розкриті у підрозділі 1.1 дисертації), і головна мета ДПП - покращення умов життя для населення - досягнута.

Концесія аеропортів

Реєстр концесійних договорів, що ведеться Фондом держмайна, вказує на відсутність концесійних проектів в аеропортах, хоча на практиці ситуація інша. В Івано-Франківську з 2010 року працює ТОВ «Скорзонера» за концесійним договором, довкола якого час від часу виникають скандали (то в аеропорту асфальтний завод будують, то турецького авіаперевізника з ринку витискають тощо). Іншим прикладом є укладений у 2003 році концесійний договір щодо аеропорту в Черкасах. Але дані проекти є аналогічними до проектів зі сміттям, кінотеатром і замками, - виконання договору навіть не було розпочато.

Це пояснюється в першу чергу тим, що концесійні проекти зазвичай складні з огляду на їх довготривалість та необхідність у пошуку постійного балансу інтересів між партнерами та адаптації до зовнішніх умов, що можуть з часом змінюватись. Проекти ДПП потребують гнучких інструментів адаптації до змін та мітігації ризиків, що можуть завадити виконанню договору проекту. Це, в свою чергу, повинно забезпечуватися державою, яка зацікавлена не тільки у підписанні договору ДПП, але й ефективній реалізації його пунктів з метою покращення якості суспільних послуг, що надаються через об'єкти інфраструктури.

Концесія вітрових електростанцій

Розглянемо два кейси щодо передачі у концесію вітрових електростанцій - Новоазовська ВЕС (Донецька область) та Сиваська ВЕС (Херсонська область). Реалізація цих проектів свого часу стала одним із аспектів державного фінансового аудиту, за результатами якого Державна контрольно-ревізійна служба України (сучасна Держаудислужба) констатувала, що «незважаючи на встановлену законодавчу норму щодо участі держави у частковому фінансуванні об'єктів концесії, які мають соціальне значення, концесійними договорами (концесієдавцями виступали Донецька та Херсонська обласні

державні адміністрації) передбачено добудову Новоазовської та Сиваської ВЕС винятково за кошти державного бюджету, що спрямовуються на реалізацію Комплексної програми будівництва вітрових електростанцій» [92].

Аналізуючи дану ситуацію, слід зазначити, що згідно міжнародної практики державна підтримка проектів ДПП є загальновизнаною. Однак, за світовими стандартами фінансування надане державою повинно бути частковим, для забезпечення збалансованості та недопущення викривлення конкуренції. Зауважимо, що Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 № 1555-VII, що набрав чинності з 02.08.2017 року, передбачає регулювання рівня втручань держави до приватних проблем суб'єктів господарювання та покликаний запобігти випадкам отримання останніми недопустимої державної допомоги

Додаток Г

Основні чинники успішності реалізації ДПП в країні [25]

Додаток Д

Матриця базового PEST-аналізу чинників макросередовища, що впливають на поточний стан ДПП в Україні

Політичні чинники (P)	Напря́м впливу	Економічні чинники (E)	Напря́м впливу
1. Зміна законодавства. 2. Вірогідність розвитку військових дій в країні. 3. Бюрократизація та рівень корупції. 4. Інституційне середовище. 5. Стабільність податкової політики. 6. Стійкість політичної влади та існуючого уряду. 7. Наявність загально-національної та регіональної стратегій розвитку ДПП. 8. Рівень довіри бізнесу до органів державної влади. 9. Система державної допомоги та надання державних гарантій. 10. Рівень обізнаності з питань ДПП серед державної, місцевої влади. 11. Наявність висококваліфікованих спеціалістів у різних сферах національної економіки Відношення приватного та державного секторів до політики ДПП.	+ - - - - - +/- +/- - +/- +/- +/-	1. Інфляція. 2. Динаміка курсу гривні. 3. Кредитно-грошова політика. 4. Податково-бюджетна політика. 5. Динаміка ВВП. 6. Платоспроможний попит. 7. Рівень розвинутості банківської сфери (розвинутість ринку довгострокових зобов'язань і рівень кредитування реального сектору економіки). 8. Тарифи на послуги природних монополій. 9. Курси основних валют. 10. Динаміка зайнятості. 11. Ступінь відкритості економіки.	- - - - - - - - - - - +/-
Соціальні чинники (S)	Напря́м впливу	Технологічні чинники (T)	Напря́м впливу
1. Потреба суспільства у якісних об'єктах інфраструктури. 2. Темпи росту населення. 3. Збільшення кількості тимчасово переміщених осіб у країні. 4. Вплив ЗМІ. 5. Відношення суспільства до політики ДПП. 6. Рівень обізнаності суспільства з ефективності проектів ДПП.	+ - +/- +/- +/- +/-	1. Наявність технологічного забезпечення органів державної влади для реалізації проектів ДПП. 2. Досвід реалізації ТЕО для проектів ДПП. 3. Доступ до новітніх технологій. 4. Рівень іновацій. 5. Ступінь використання, впровадження та передачі технологій.	- - +/- - -

Додаток Ж

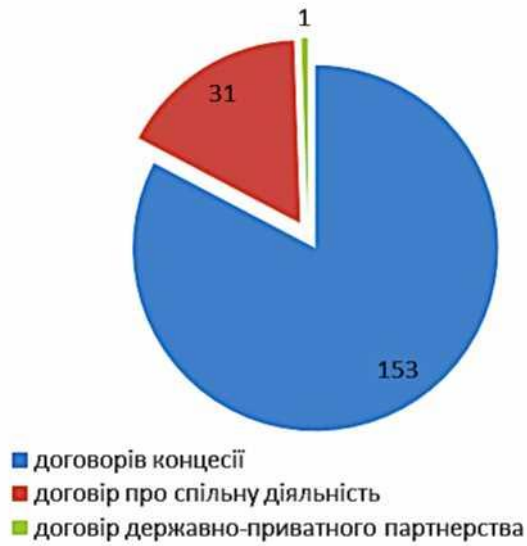

Рис. Ж.1. Розподіл проектів за формами ДПП

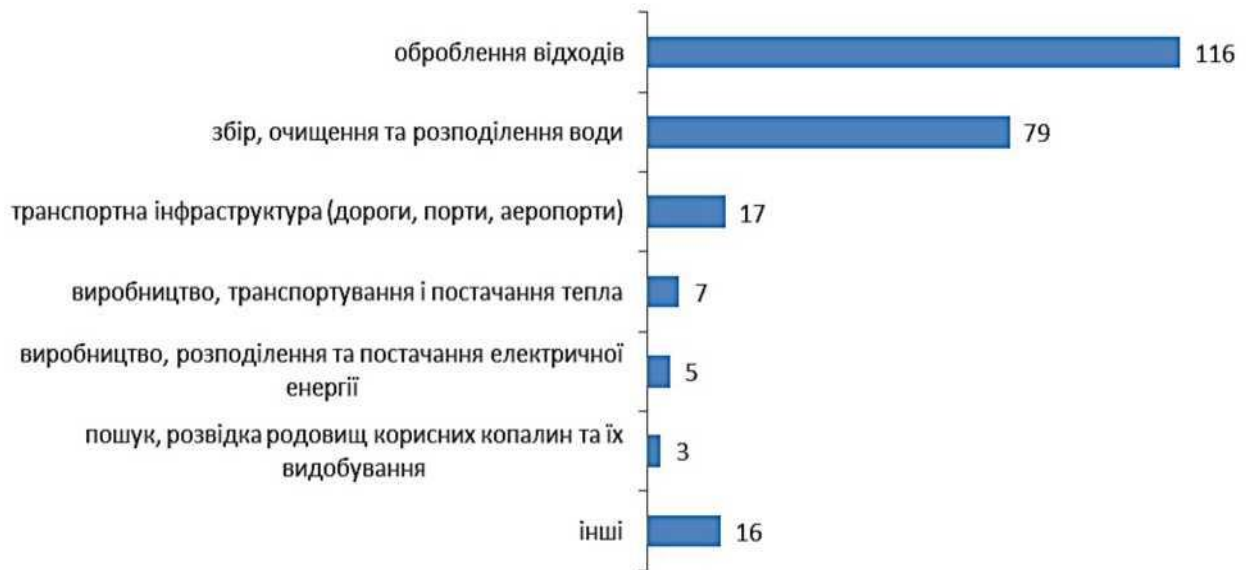

Рис. Ж.2. Розподіл проектів ДПП за секторами, станом на 01.01.2018

Продовження додатку Ж

Таблиця Ж.1

Перелік проектів ДПП в Україні (за даними Світового Банку)

Сектор	Загальна сума інвестицій, млн. дол. США
1	2
Електроенергетика	1700,8
СЕС «Дунайська», Active Solar	168
СЕС «Ліманська», Active Solar	0
СЕС «Митяєво», Active Solar	123
СЕС «Приозерна», Active Solar	0
СЕС «Старокозача», Active Solar	167,5
СЕС «Вознесенськ», Active Solar	0
СЕС «Охотникове», Active Solar	200
СЕС «Перове», Active Solar	411,8
СЕС «Роднікове», Active Solar	25
Ботіївська ВЕС, ДТЕК	458
Новоазовська ВЕС I та II фази	118,4
Новоросійська ВЕС	16,2
СЕС «Гнатків», Rengy	0
СЕС «Глибочок», Rengy	5,4
СЕС «Пороги», Rengy	7,5
ІКТ	88,5
Телесистеми України (скасовано)	88,5
Морські порти	280
Odessa Terminal Holdco Limited	130
Зерновий термінал порту «Южний»	150
Водопостачання та водовідведення	202
Луганськвода	102
Одеса водоканал	100
Загалом	2271,3

Додаток 3

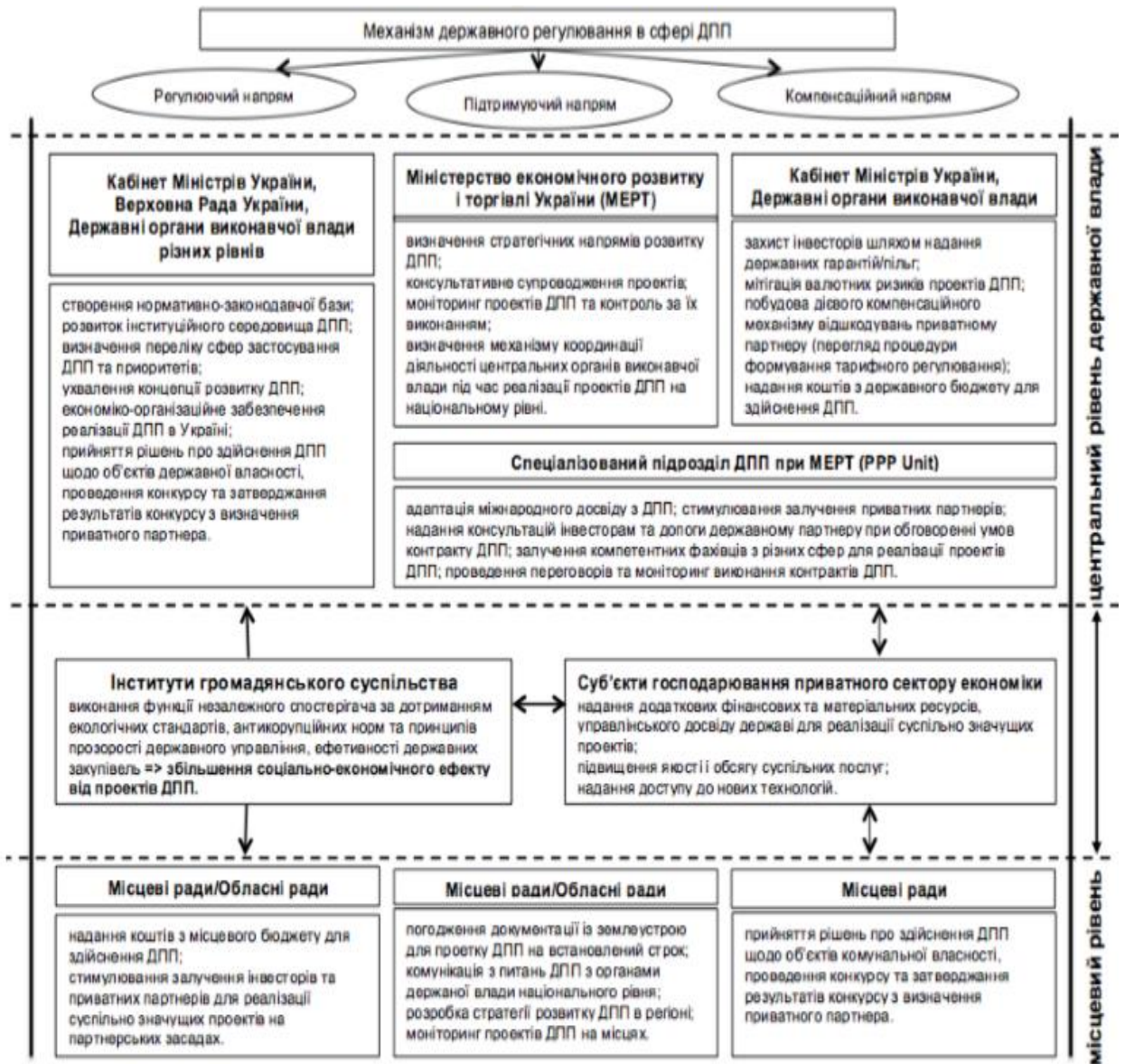

Рис. 3.1. Функціональна складова механізму державного регулювання у сфері ДПП

Додаток К

Критерії бальних оцінок для побудови індексу готовності до ДПП

Категорії критеріїв	Критерії
1. Нормативно-правові засади (вагове значення 25 %)	1.1. Доцільність та якість норм, що регулюють ДПП
	1.2. Ефективність відбору і прийняття рішень щодо ДПП
	1.3. Неупередженість/відкритість конкурсних заявок, змін у контрактах
	1.4. Механізми вирішення спорів
2. Інституційні засади (вагове значення 20%)	2.1. Якість інституційних механізмів
	2.2. Контракт ДПП, ризики призупинки проектів та експропріації
3. Оперативна зрілість (вагове значення 15%)	3.1. Здатність державних органів планувати ДПП та реалізовувати контроль за ними
	3.2. Методика та критерії надання заказу на проект
	3.3. Підтверджене вміння регулятора розподіляти ризики
	3.4. Досвід реалізації концесій в галузях електроенергетики, транспорту та водного господарства
	3.5. Якість концесій в галузях електроенергетики, транспорту та водного господарства
4. Інвестиційний клімат (вагове значення 15%)	4.1. Політичні перекоси
	4.2. Ділове середовище
	4.3. Політична воля
5. Фінансові механізми (вагове значення 15%)	5.1. Ризик прострочень державних платежів
	5.2. Ринок капіталу: приватне інфраструктурне фінансування
	5.3. Реалізація боргових зобов'язань на ринку
	5.4. Державна підтримка низькодохідної категорії користувачів
6. Субнаціональний корегувальний	6.1. Субнаціональне корегування - відображає можливості з реалізації ДПП на муніципальному рівні

Додаток Л

Науково-практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики з підтримки розвитку ДПП в Україні

Напрями	Рекомендації	Очікувані результати
Правовий	1. Внесення поправки до Закону України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI (2010 р.) з метою залучення громадських організацій чи об'єднань до розробки проектних пропозицій, їх реалізації, обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення ДПП та моніторингу ефективності.	- збільшення соціально-економічного ефекту від проектів ДПП; - зменшення корупційних чинників під час реалізації проектів ДПП; - стимулювання прозорості органів державної влади.
	2. Розроблення пакету типових документів для створення й управління проектами ДПП.	- розробка типових документів, наприклад, форми запиту щодо участі у проекті, форми оцінювання ризиків, типового ТЕО, форми моніторингу й оцінювання, значно прискорить та уніфікує процеси підготовки проектів ДПП.
Інституційний	1. Розроблення та затвердження системи державних пріоритетів у сфері ДПП на коротко- та середньострокову перспективу із переліком конкретних проектів, до реалізації яких будуть залучатися приватні партнери.	- запровадження практики визначення сфер ДПП у довгострокових державних та регіональних стратегічних/програмних документах.
	2. Розроблення та затвердження оптимальної моделі управління ДПП відповідно до галузі економіки (будівництво, транспортно-дорожній комплекс, енергетика, освіта, охорона здоров'я).	- запровадження методичних рекомендацій щодо вибору формату юридичного партнерства між державою і приватним партнером-інвестором.
	3. Формування офісів з ДПП на місцевому рівні, які працюють за принципом «єдиного вікна».	- постійне спрямування потенційних інвесторів до представників влади та координація їх з іншими учасниками потенційного партнерства.
Організаційний	1. Проведення на загальнонаціональному та регіональному рівнях оцінювання готовності держави до впровадження проектів ДПП на основі єдиної моделі, розробленої із урахуванням міжнародного досвіду.	- визначення нормованого показника готовності органа державної влади чи органа місцевого самоврядування до проектів ДПП дозволить порівнювати їхні значення і аналізувати «вузькі місця».

2. Розроблення та запровадження сучасних методик для ініціювання та управління проектами ДПП, зокрема із розробки ТЕО, оцінювання й розподілу ризиків, системи моніторингу та оцінювання ефективності проектів	- унормована реалізація проектів ДПП дозволить мінімізувати фінансові ризики для держави та сприятиме відслідковуванню ключових показників ефективності (KPIs).
--	---

Організаційний	3. Розроблення та видання навчально-методичних матеріалів щодо реалізації проектів ДПП для державних службовців та фахівців органів місцевого самоврядування	- підвищення обізнаності представників влади сприятиме фаховому діалогу між державою, бізнесом і громадою щодо актуальних проблем територій шляхом проектів ДПП.
Бюджетний та інвестиційний	1. Створення системи фінансових гарантій для приватних партнерів, зокрема щодо залучення іноземних кредиторів, відшкодування збитків, що виникають із незалежних від інвестора причин (наприклад, через спад попиту).	- забезпечить більш сприятливі інвестиційні умови для впровадження проектів ДПП; - підвищить довіру інвесторів до держави.
	2. Розширення практики середньо- та довгострокового бюджетного планування за програмно- цільовим принципом на всіх рівнях влади.	- передбачення та гарантування фінансових зобов'язань держави і місцевого самоврядування при реалізації проектів ДПП.
	3. На законодавчому рівні забезпечення збільшення доходів місцевих бюджетів призначених для фінансування капітальних видатків, тобто бюджетів розвитку.	- збільшення ресурсів, що можуть використовуватися для ініціювання та реалізації проектів ДПП на місцевому рівні.
	4. Розроблення критеріїв надання та методики обчислення податкових пільг і преференцій, які надаватимуться приватним партнерам при реалізації ними проектів ДПП, які мають	- підвищить зацікавленість приватних партнерів у проектах ДПП, та, як наслідок, активізує розвиток ДПП в Україні; - забезпечить зростання кількості якісних нових об'єктів

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми. Поглиблення кризових явищ в економіці України призвело до скорочення обсягів інвестицій як з боку приватного сектора, так і державних інститутів. Капітальні інвестиції протягом останніх років суттєво скоротилися, у межах 15-25% на рік. Така ситуація обумовлює пошук нових та актуалізацію існуючих інвестиційних джерел для розвитку економіки України.

Мета наукової роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення ДПП як механізму реалізації державних програм соціально-економічного розвитку країни. Досягнення мети обумовило постановку та вирішення комплексу задач:

розкрити теоретичні аспекти визначення місця та ролі партнерської взаємодії держави та бізнесу;

визначити теоретичні засади розгляду ДПП як механізму реалізації державних програм соціально-економічного розвитку на основі партисипативного підходу;

узагальнити економічні, правові та організаційні передумови розвитку ДПП в Україні на основі аналізу чинників макросередовища та секторального аналізу реалізації проектів в Україні;

розробити практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики з підтримки розвитку ДПП в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: логічного узагальнення - для визначення місця та ролі партнерської взаємодії держави та бізнесу при реалізації державної політики розвитку національної економіки; аналізу і синтезу - в дослідженні сучасних форм та моделей партнерської взаємодії держави та бізнесу; структурно-логічного та семантичного аналізу - для поглиблення змісту понять «ДПП», «державне регулювання ДПП» та формування предметної області дослідження; вилучення знань експертів, статистичного та PEST-аналізу - при вивченні ступеня та характеру впливу чинників

макросередовища на розвиток ДПП в Україні; порівняння - для визначення економічних, правових та організаційних передумов розвитку національної економіки на засадах ДПП; секторального аналізу - для аналітичного вивчення стану та передумов розвитку ДПП за сферами та секторами економіки України; системного підходу - для визначення напрямів удосконалення державної політики розвитку ДПП в Україні.

Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота представлена на 63 сторінках друкованого тексту, містить 8 таблиць, 7 рисунків та 31 джерело використаної інформації.

Ключові слова: державно-приватне партнерство (ДПП), розвиток національної економіки, державні програми соціально-економічного розвитку, інструмент розвитку інфраструктури, суспільно значущі проекти, партисипативний підхід, інститути громадянського суспільства (ІГС), інституційне середовище, форми та моделі партнерської взаємодії, державна політика ДПП, механізм державного регулювання ДПП, управління ризиками ДПП.